MONTØRFORUM

Elektroarbeidernes Fagforening - Hordaland, Sogn og Fjordane. Årg. 25. nr 2 2015

Et nytt år 2016 – hva

INNHOLD - 2 - 2015

4 Klubblederspalten
5 Minneord
6 Halvårsmøte i representantskapet
12 Ordfører for et døgn
13 Remi rapporterte
13 Landstariffintervjuet
14 Landstariffkonferansen
26 Reisebrev fra Europa
30 Lærlingesiden
31 Ordfloken
32 Produktivitetsavtalen onshore - kva no?
33 Halvårsmøte Distrikt Hordaland Sogn og Fjordane
36 Montørforum er 25 år!
38 Pensjonens forunderlige verden
39 Nei til atomvåpen
40 Medlemsbesøk til Oseberg feltsenter
42 Landstyremøte juni 2015
46 Tariffoppgjøret 2016
47 Rumenske telearbeidere fikk pengene sine
48 Edvard Grieg - Ferdig til rett pris og til rett tid
49 Notiser
50 LO's Olje- og gasskonferanse

MONTØRFORUM

Utgis av Elektroarbeidernes Fagforening - Hordaland, Sogn og Fjordane

Adr.: Kalfarvei 71 • 5022 Bergen
Tlf.: 55 55 36 60
Telefaks: 55 32 35 18
www.efbergen.no

Ansvarlig redaktør: Ove Toska
Redaktør: Arne Nesheim

Redaksjonen: Åge Blummenfelt, Nils Gunnar Knutsen, Carlos Lopez Fyllingsnes, Øyvind Grindheim, Sigurd Sævareid, Arne Nesheim
Opplag: 3200 eks.

ISSN 0804-3973
Framsidebilde: Distriktet med underliggende fagforeninger var på studietur til Spania i september og besøkte mellom annet utopien Marinaleda. FOTO BJARNE TRONDSEN & HENNING SOLHAUG

Utforming: Sturla Bang
Trykk: Bodoni

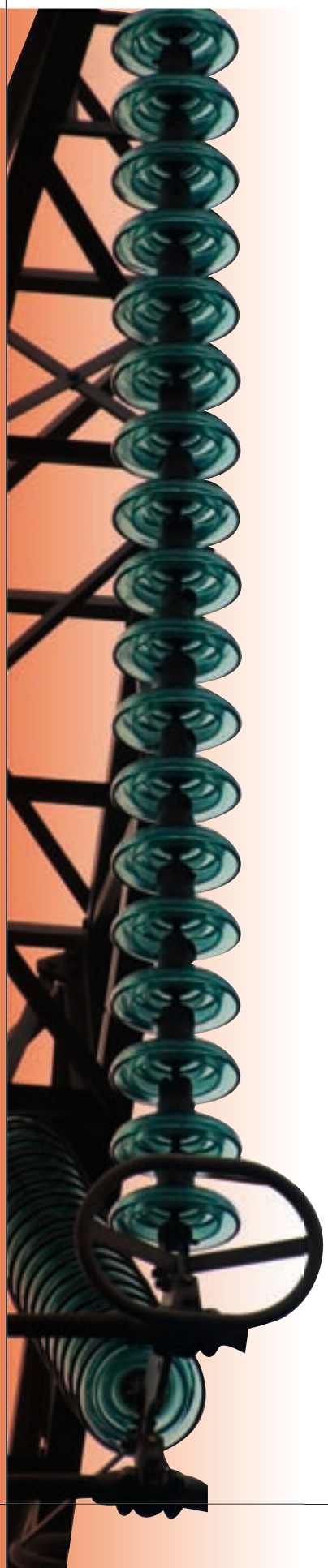

2015 går raskt mot slutten og det nye året venter med mange nye oppgaver og ikke så få nye og gamle utfordringer både for våre medlemmer, oss som organisasjon og ikke minst for vårt samfunn.

Ser vi oss tilbake, ser vi et år med betydelig aktivitet og god utvikling for de fleste som har jobb og sikker inntekt. Men mange arbeidstakere har fått økt usikkerhet om fremtiden gjennom varsel om manglende oppdrag og kostnadskutt og endog permittering og oppsigelser har rammet et økende antall arbeidstakere. Særlig oljerelatert virksomhet er en utsatt næring med titusener som har mistet jobben sin i løpet av svært kort tid, og nye oppsigelser er varslet. Ringvirkninger av dette sprer seg også videre til servicenæringene.

Samtidig gir Statoil-sjefen Eldar Sæthre følgende signal: ***Vi har en klar intensjon om å øke vårt utbytte over tid. For meg er det veldig viktig å stå ved denne politikken. Vi har ikke en utbyttepolitikk som kommer og går med oljeprisen.*** (Sitat fra intervju med DN.)

Samtidig utsettes vedlikeholds- og andre tidskritiske beslutninger som kunne gitt arbeidsoppgaver til en rekke permitterte/ oppsagte arbeidstakere. Feltandeler selges og kontantstrøm prioriteres – nettopp for å kunne handtere utbytte til aksjonærene. Ja, det antydes endog låneopptak for å sikre utbyttepolitikken.

Statoil er gitt spesielle vilkår og oppdrag for å utvikle norsk petroleumsvirksomhet. Samtidig har selskapet kunne ha frie tøyler til en utenlands virksomhet som har gitt blodrøde negative tall og avskrivninger, og da finansiert med overskudd fra norsk sokkel.

Petroleumsindustrien vil også de nærmeste ti-årene være en betydelig næring i Norge. Hvordan vi forvalter denne næringen må høyere opp på den politiske dagsorden. Da

Av Ove Toska

er like om hjørnet venter oss?

med bakgrunn i det faktiske forhold at – *Det som er godt for Statoil er nødvendigvis ikke godt for Norge.*

Selv med betydelig usikkerhet og voksende arbeidsledighet, har de fleste av oss likevel en god og trygg tilværelse i et av verdens beste samfunn. Men en stadig økende andel av oss tar ikke del i den samme utvikling – som aleneforsørger, ved langtidssykdom, arbeidsledighet eller ved at de utnyttes grovt gjennom sosial dumping/arbeidslivskriminalitet.

Dette er forhold som vi i fagbevegelsen alltid vil være opptatt av. Derfor er vi opptatt av at *Arbeid til alle er jobb nr 1 - likhetssamfunnet skal gi alle de samme muligheter – og at rettferdig fordeling skal sikre at det ikke oppstår stadig mer økende forskjeller i samfunnet om en rammes av sykdom eller arbeidsledighet.*

Vårt samfunn er ikke ferdig utbygd, og mange oppgaver står uløste – da har vi i fagbevegelsen i fellesskap en oppgave med å synliggjøre disse oppgaver og skaffe økonomisk og politisk inndekning for å løse disse.

Da er ikke svaret mer skattelette på arv, formue og høye inntekter svaret.

77 av de 100 rikeste i vårt land – har en formue basert på arv. De 1000 rikeste i landet har økt sin formue med over 45% siden 2006.

Fra 2012 til 2014 økte formuene til de 100 rikeste med 16 %. (ref SSB)

Er du først kommet opp i disse rikdommene, forblir du der. Store formuer gir tilgang til helt andre investeringsmuligheter og en helt annen bruk av kredittmarkedet enn vi andre har. Det gir oftest større avkastning på store formuer enn små.
Norge har et høyere antall dollarmillionærer enn USA i forhold til innbyggertall - bare 8 land i verden har flere milliardærer målt mot innbyggertall enn Norge. (Island, Singapore, Sveits, Kypros, Hong Kong, St.Kitts and Nevis og Monaco) ***(ref. Økonomiprofessor Kalle Moene)***

Misunnelse vil noen påstå. Nei – velferdsstaten er et spleiselag hvor alle skal bidra etter evne, og høste etter behov. Da er det bare rett og rimelig at skattesystemet som bidrar med en betydelig finansiering av denne, oppfattes som rettferdig. Skattelettelser med mest til de rikeste undergraver dette. Når det i tillegg finansieres av oljeformuen er dette samtidig en overføring fra fellesskapet til de rikeste av oss og bidrar til nettopp økende forskjeller.

Perspektivmeldingen fremskriver entydig behovene for økt skatteinngang for å finansiere fremtidens velferdsstat – da fremstår igjen skattelettelser som et ideologisk grep for å undergrave fellesskapet som velferdsstaten er basert på.

Gjennom uttalelser og påfølgende politisk arbeid vil vi kjempe for å synliggjøre urettferdighet, gi økt opplæring og fokusere på uløste arbeidsoppgaver. Arbeid som skal bidra til et mer rettferdig og inkluderende arbeidsliv og samfunn slik fagbevegelsen alltid har kjempet for.

Forberedelsene til Tariffoppgjøret 2016 er godt i gjenge. Landstariffkonferansen (LTK) på LOK ble avholdt på Lillestrøm 19.-22. oktober. Og igjen viste våre tillitsvalgte fra hele landet at vi har ambisjoner for god fordeling av verdiskapningen i bransjen. Særlig tema pensjon stod sterkt blant delegatene, men også viktige tema som bedre vilkår for reisepersonell, økt kjøpekraft og kamp mot midlertidighet/sosial dumping preget debatten.

Tariffoppgjøret 2014 la føringer for bredere pensjonsordninger. Disse følges nå videre opp fra landstariffkonferansen. Derav "dobbeltvedtaket" vedrørende pensjon som 1. prioritet uansett oppgjørsform – enten oppgjøret skal gjennomføres som samordnet opp eller forbundsvist.

Blir det bredere pensjonsordninger som blir det samlende kravet når LO's forbund har bestemt seg i februar, er det et sterkt ønske fra oss om samordnet oppgjør hvor LO forhandler med samlet styrke overfor NHO.

Ved Tariffoppgjøret i 2014 påtok Fellesforbundet og frontfagene seg å kjempe frem våre krev vedrørende bredere pensjonsordninger. Resultatet ble skuffende – et nedsatt utvalg som ennå ikke har lagt frem resultat av sitt arbeide.

Oppgjørsformen denne gang er således sterkt fokusert til å forhandle med samlet styrke et krav som har vokst seg sterkere og mer nødvendig for hvert år.

Nå er det slik at alle tariffoppgjør har i seg en kime til konflikt, og kravene denne gang står i så måte ikke tilbake for tidligere oppgjør.

Signalet fra Landstariffkonferansen er derfor krystallklart – vi tar en konflikt på våre krav om bredere pensjonsordninger om nødvendig!

Avslutningsvis vil jeg takke for godt og lojalt samarbeid i 2015 og ønsker dere alle

God Jul & Godt Nyttår

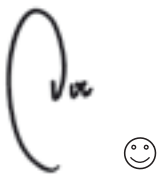

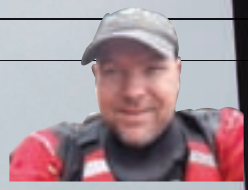

Av Geir-Ove Vikene

Klubbleder på VOSS

Hei!
Ja, denne gangen var det min tur…..Hei, Geir-Ove Vikene heiter eg.
Klubbleiar ved Mølster Installasjon A/S på Voss. Vi er ei bedrift med totalt 16 ansatte, derav 11 montører, og utfører arbeid stort sett innafor kommunegrensene. Med så mykje dommedagsprofetier som har vore snakka om i media, så må ein innrømma ein blir nesten litt skremt, i alle fall når ein driv og bygger eige hus i tillegg, men virkeligheten for meg er jo at vi har minst like mykje å gjere som alltid. Byggebransjen på Voss går så det suser, og det er jo det samme eg høyrer elles i Bergen og distrikta og. Så unntaket er visst i oljebransjen, og siste eg høyrte no, var hjå min tidligere arbeidsgjevar, der skulle dei ansatte gå ned 5 % i lønn for å sleppa å sei opp så mange. Ikkje moro…. Det som er litt spesielt på Voss, tradisjonelt sett, er at me følger Bergen. Så det som skjer i Bergen, går det 6 måneder så skjer det samme på Voss og. Og me er nok avhengig av at bergenserne «reiser på landet», her er mykje hyttebygging, i tillegg er det jo blitt meir og meir vanlig med «ovale» helger, som igjen fører til at varer og tjenester vert nytta der ein er. Så moralen må være: Så lenge Bergen og distrikta går bra, har vi på Voss det bra og.

Og pr. dags dato har vi det veldig bra

Hilsen
Geir-Ove Vikene

”Så lenge Bergen og distrikta går bra, har vi på Voss det bra óg“

Ingvald Skorpen

Født 01.07.1932 — Død 17.10.2015

Det var med sorg Elektroarbeidernes Fagforening mottok budskapet om vår tidligere fagforeningsleder Ingvald Skorpen sin bortgang.

Ingvald ble medlem i LO og den gang Norsk Elektriker og Kraftstasjonsforbund 29.01.1949. Ved sin død var 66 års medlemskap i fagbevegelsen til ende.

Ingvald ble tidlig aktiv i vårt fellesskap– således ble Ingvald tidlig gitt ansvar og tillit til å ivareta en rekke oppgaver og verv. Gjennom et langt yrkesliv ble han en høyt betrodd tillitsvalgt og respektert fagmann.Ingvald tok sitt fagbrev som elektromontør i Oslo, men kom kort tid etter til Bergen, hvor hans engasjement og kunnskap snart ble lagt merke til og førte til oppgaver i fellesskapet.

Studiearbeid og opplæring av nye tillitsvalgte, senere styremedlem og fagforeningsleder, medlem i fagprøvenemnden som godkjenner fagprøver for nye elektromontører – dette er viktige oppgaver og verv i fagforeningen og faget vårt. Her var Ingvald en utmerket representant for oss. I den gang Elektromontørenes Forening ble Ingvald valgt til leder i 1968 fram til 1971 hvor han trådte til side som leder for å slippe nye krefter fram. Som tillitsvalgt og leder i fagbevegelsen kom Ingvald sine sterke egenskaper tydelig fram. Faglig dyktig, rolig, samlende og inkluderende i sin arbeidsform som han var. Ingvald var og talsmann for et sterkt fellesskap - og ved å etterleve vårt gamle slagord ***"Yt etter evne og høst etter behov"*** var han og opptatt av en fagbevegelse som tenkte ikke bare individ – men også et helt samfunn.

Gjennom sitt virke som elektriker, tillitsvalgt og arbeidsleder – fulgte han tett den store utviklingen med gjenoppbyggingen av landet etter krigen – særlig knyttet til bolig- og industriutbyggingen.Som akkordtaker og bas på elektroarbeidene ved den store utbyggingen av boligene på Slettebakken og utbyggingen av avishuset Bergens Tidene. Kaffehuset Friele var og oppgaver Ingvald stod for gjennom mange år og fulgte tett som arbeidsleder. Dette krevde faglig dyktighet og ikke minst evne til å tilegne seg stadig ny og mer moderne teknologi.

Her viste Ingvald igjen sin styrke, noe som også hans arbeidsgiver Pettersson & Gjellesvik fanget opp. Han ble tatt inn som arbeidsleder og saksbehandler i bedriften.

Ingvald var ikke av dem som snakket høyest – han trengte ikke det. Hans lune replikk og gjennomtenkte svar var nok – og hans lune humor var aldri langt borte.

Han var sterkt opptatt av fellesskapet i fagforeningen også etter han gikk av som pensjonist. I styret til pensjonistgruppen tok han sin vakt og sammen med sin kone fant han sin naturlige plass på turer og fellesarrangement. Like til hans helse sviktet var har fast til stede på disse arrangementene. I vår historie har Ingvald Skorpen skrevet seg tydelig inn – der vil Ingvald også være når nye generasjoner fører arven videre.

Våre tanker går også til kone, barn, barnebarn, øvrig familie og fagforeningskamerater som vi deler sorgen med.

Takk for god vakt - vi lyser fred over Ingvald Skorpen sitt minne.

Elektroarbeidernes Fagforening
Hordaland, Sogn og Fjordane
Ove Toska
Bergen, den 27.oktober 2015

Da verden kom til representantskapet

Ove Toska åpnet som vanlig halvårsmøtet

Du har kanskje sett det i fagbladet Nettverk, et stort bilde av Ove Toska med plakaten om at han er Norsk Folkehjelp-ambassadør for Honduras. Han var i Honduras med forbundsstyret for noen år siden, og traff da mellom annet menneskerettsforkjemperen Padre Melo. Denne dagen kom Padre Melo til oss.

77 deltakere var til stede i Bergen kongressenter da leder Ove Toska åpnet møtet kl. 09.04.

- Det blir et spennende halvårsmøte, sa han. Det er ikke ofte vi får så storfint besøk som i dag. Han bekrefta at han ble et annet menneske etter besøket i Honduras. - Det er slikt en ser på fjernsyn, eller i gamle westernfilmer. Der vi spiste middag en kveld var det skilt om å levere fra seg skytevåpen. I taxi hjem til hotellet var gatene folketomme. Ikke et menneske å se. Selv en lørdagskveld. Vi var i verdens drapshovedstad. Det var væpnede vakter selv på en liten kiosk. Militære vakter lurte på hva vi skulle og hvem vi var. Det er en annen verden. Og i denne verden går vi inn og gjør en forskjell ved arbeidet gjennom Norsk Folkehjelp og aktører i Honduras. Slik som folkeopplysningen som Padre Melo driver gjennom Radio Progreso. Et viktig, men farefullt arbeid. To av journalistene er

Tina Kleppe Ottesen og Øyvind Landsvik ledet møtet

Tekst Arne Nesheim.
Foto Øyvind Grindheim.

drept siden vi var der. Ingen drapsmann er tatt. Vi ønsker å være en langsiktig og god samarbeidspartner gjennom Norsk Folkehjelp. Sammen med Padre Melo kommer flere gjester som jobber for samme formål: Skape en bedre verden.

Før lunsj skal vi ha halvårsmøtesaker, sa Ove videre. Arbeidsledigheten ligger på lur. Noen oppsigelser er allerede kommet. Vi skal hjelpe de som blir rammet slik at det som må skje, kan skje på en ryddig måte. Om noen vil prøve sakene skal vi stille opp. Vi skal også jobbe med tariffoppgjør, valg, arbeidslivskriminalitet med videre. Landstariffkonferansen er nå gjennomført. LOs representantskap skal bestemme oppgjørsform i februar, men Landstariffkonferansen har sagt at vi skal prioritere tjenestepensjon enten det blir samordnet eller forbundsvist oppgjør. Det blir vanskelig å få til noe mer enn frontfaget får. Han etterlyste motkonjunkturpolitikk fra regjeringen. Fagforening, distrikt og forbundet har et spleiselag slik at Øyvind Landsvik kan dukke dypere i telebransjen. Det er et arbeid som krever mye tålmodighet, men vi er nødt til å gjøre det. Han berørte kommune- og fylkestingsvalget

Jan Henrik Larsen (nærmest) gjestet møtet

og var glad for at de rødgrønne har gått frem, men samtidig skuffet over at SV ble satt på sidelinjen i Bergen.

Enklere økonomigjennomgang

Møtet ble konstituert og dirigentene ga ordet til kasserer Remi Unnvik som orienterte om regnskapet for første halvår. Vi hadde overskudd i begge kassene og totale eiendeler på vel 36 millioner kroner. Dette var siste gangen det ble lagt frem et revisorgodkjent halvårsregnskap, for representantskapet var enig i et forslag og å ha en enklere gjennomgang på halvårsmøtene, og så ha revisorgodkjent regnskap kun på årsmøtene. Både regnskapsgjennomgangen og forslaget ble behandlet uten debatt.

Suppleringsvalg til Mediautvalget

Siden årsmøtet i vår ikke klarte å fylle opp plassene i Mediautvalget fikk styret fullmakt til å gjøre det. Styret hadde konstituert Carlos Lopez Fyllingsnes. Man ønsket nå at halvårsmøtet skulle konfirmere dette, og så ble gjort. Carlos ble dermed valgt.

Krise i olje- og verftsindustrien.

Atle Rasmussen la frem forslag til en uttalelse om situasjonen. Han sa at mange bedrifter sliter med sysselsettingen for tiden og det er permitteringer og oppsigelser flere steder. Myndighetene har virkemidler, men de vil ikke bruke de. Atle berørte flere oppgaver som kunne gitt mer arbeid. Han sa at uttalelsen vil bli brukt aktivt overfor politikere om den blir vedtatt. Det ble åpnet for debatt.

Sigurd Sævareid hadde ordet om situasjonen i olje- og verftsindustrien

Remi Unnvik la frem regnskapet

Vervegeneralen flankert av vervevinnere

Sigurd Sævareid sa at Statoil har nesten monopol og de må påvirkes. Han oppfordret konkret Jan Henrik Larsen om å skrike. Det grønne skiftet burde gi mange oppdrag.

Landstrøm løser luftproblem

Karsten Eriksen snakket også om det grønne skiftet. Han trakk frem landstrøm for eksempel til hurtigruten med over tusen ampere i forbruk. Giftlokket som vi sliter med kan og forbedres ved et slikt tiltak. Han sa at det er mange fergestrekninger som kan få elektriske ferger. Han talte og for hydrogen både i Tyssedal og i biler. Der trengs også strøm, sa han. Gunnar Røssland sa at vi må få politikerne til å sette i gang aktiviteter slik at de som blir arbeidsledige i Nordsjøen kan få flere oppdrag på land. Vi er snart i samme situasjonen på land som i Nordsjøen, sa han.

Karsten Eriksen snakket om det grønne skiftet.

Åge Blummenfelt trodde også på økt arbeidsledighet.

Arbeidsledigheten er avhengig av hvordan myndigheter opptrer, sa han.

Arbeidsledighet er å kaste verdier på bosset. Han viste til uttalelsen om å åpne opp for kurs ved permittering uten å miste dagpenger. Når vi kommer i diskusjon om permittering bør vi foreslå å oppdatere oss Vi har det beste kurset som finnes. Det kan rulles ut nesten hvor som helst og nesten når som helst. Øyvind Landsvik sa at Apply TB skal si opp folk. I Caverion er det oppsigelser i Stavanger og Kristiansand. I Bergen har vi hatt 15 mann utleide i ett og et halvt år, og nå har vi også noen permitterte. Så krisen er nok på vei inn i bygningsbransjen også. Kundene strammer igjen pengesekken. Vi har hatt god hjelp fra Roger Nese og Thunestvedt. Takk for det Roger, sa Øyvind. Til de som har innleie fra bemanningsbyrå sa han at bemanningsbransjen er vår fiende og vi bør holde de bedriftene ute.

Jan Henrik Larsen som var gjest på møtet sa at vi må ha arbeid for å ha et godt liv. Hele Norge rammes av krisen i oljeindustrien. Dette er en god uttalelse. Vi må presse regjeringen for å fremskynde oppdrag som kan avhjelpe situasjonen. Lønns- og arbeidsvilkår er viktig for konkurranseevnen. Så det er av betydning hvordan oppdragene som legges ut betales. I den forbindelse vil vi få forslag om innføring av minstelønn i Norge. Det vil ikke være våre medlemmer som vil tjene på det. Det vil bare føre til vekst i bemanningsbransjen. Vi må diskutere med arbeidsgiveren om hvilke vilkår fremtidens oppdrag skal utføres etter. Mange tunneljobber går til u-tarifferte, gjerne utenlandske bedrifter. Dette har skjedd fordi bedriftslederne ikke har presset sin egen organisasjon i dette spørsmålet, sa han.

Ove Toska sa at tross dette er det også ting som går bra. Vi må ikke skru oss ned i depresjon, da kan det hende at investorene ikke vil investere. Det er mye motkonjunkturpolitikk i uttalelsen. Når Statoil ble privatisert, advarte vi mot det. Vi ser nå konsekvensene. Statoil styres som en hvilken som helst bedrift, selv om staten eier 70 prosent. Han berørte også oljepris og dollarkurs, samt vedlikehold. Han mente Hordaland klarer seg bedre enn lengre sør på kysten. Optimisme er viktig. Han sa videre at bedriftene våre må gripe mer fatt i e-kom-bransjen slik at det kan bli utført av faglærte folk. Vi bør ha en helhet i arbeidet. Ikke bare kabeltrekking og

Trekning av vervepremie

spesialister som tar koblingen. Han sa og at hydrogen er spennende. Opprusting av tunneler er viktig. Vi har vært heldig at det ikke har skjedd større katastrofer. Flere milliarder skal investeres og våre bedrifter burde vært på banen og fått fatt i disse jobbene. Den siste jobben på 230 millioner gikk til en bedrift med fire ansatte. Mesta som tapte jobben står nå foran oppsigelser. Det blir ikke mer arbeid om noen dumper lønna. Vi skrur bare lønningene nedover, sa Ove Toska. Etter en liten pause fikk Remi Unnvik ordet. Han talte varmt for etterutdanningskurs for både elektrikere og telekommunikasjonsmontører Han håpte at kurset kunne kjøres for permitterte også. Viktig med politikk når en blir permittert, men det beste er jo at medlemmene holdes i arbeid, sa han.

Atle Rasmussen oppsummerte debatten, og viste til en artikkel hos BT som sa at fire av fem permitterte er på Vestlandet. Han sa og at LOK har bestemmelser om at det skal være umulig å få fatt i folk fra produksjonsbedrifter, før det kan leies inn fra vikarbyrå. Han oppfordret alle til å ta en gjennomgang i egen bedrift. Har man nå innleie fra bemanningsbedrift skal de byttes ut med folk fra produksjonsbedrifter, sa han.

Dirigenten tok uttalelsen opp til behandling og den ble enstemmig vedtatt.

Vervekampanjen – trekning av vervepremie

Atle Rasmussen orienterte om tre vervepremier hver på kroner 8 000.- som reisegavekort.

Vi har hatt en god medlemsutvikling de siste år, men vi må bli flinkere til å verve de nye lærlingene, sa han. Kun 55 lærlinger er organisert i år, mens det er begynt over to hundre bare i høst i våre to fylker. Han oppfordret til å bruke hovedavtalens bestemmelser om at alle nyansatte skal presenteres for de tillitsvalgte, og at man skal få lister over de ansatte.

Han oppfordret også til å gi beskjed til fagforeningen når det er endringer på medlemslisten, for eksempel når noen går i militæret, slutter, begynner, blir permittert eller lignende.

Deretter ble det trukket vinnere blant de som har vervet i perioden fra 1. oktober 2014 til 1. oktober 2015. Atle gikk rundt i salen, det ble trukket lodd, og dirigentene leste opp navna. De tre vinnerne ble Ove André Bogstein, Øyvind Landsvik, og Sigmund Skeie. Ove Toska opplyste at vinnerne får en lapp fra han som de kan bruke hos Via Agencia og at de kan utvide summen med egne midler, dersom man ønsker det. Han oppfordret vinnerne til å lage en liten artikkel til Montørforum fra turen. Han opplyste så at 131 elektrolæringer og 15 telekommunikasjonslærlinger er tatt inn hos OKEL i år, og han ba alle være flinke til å ta med lærlinger i det daglige arbeidet.

Sigurd Sævareid fikk ordet og sa han skulle sende reisebrev fra tur til Polen etter vervepremien i fjor. Han sa og at Tore Sunde reiste rundt og snakket varmt om LOK og at hos Kværner må man være organisert for å kunne få reisejobber.

Forsamlingen tok så en times lunsjpause, etter at Tina hadde gitt beskjed om at nå måtte elektrikerne vise at de kan holde tiden og være tilbake kvart på ett.

Storfint besøk

Klokka nærmet seg ett når Padre Melo entret salen til stående applaus. Jan Olav Andersen gikk på talerstolen og sa at internasjonal solidaritet er en av grunntankene i fagbevegelsen. Ved å skape rettferdighet får vi rettferdighet. Et angrep på en bror er et angrep på oss.

EL&IT driver utstrakt solidaritetsarbeid og har vært engasjert i et prosjekt i Honduras. Det har vært litt turbulens med Norsk Folkehjelp, men nå er man enige om å jobbe for å fortsette arbeidet i Honduras. Hovedutfordringen er at regjeringen kutter ned på bistand og sier at vi ikke skal hjelpe Latin-Amerika mer. Han sa det var en enorm glede å se at Raftoprisen i år blir tildelt Padre Melo og gratulerte han med den. Han ga så ordet til Padre Melo.

Padre Melo takket ved hjelp av tolk for invitasjonen. -Kjære venner og kamerater, sa han. Det er en stor glede å være her i dag. Det er en mangeårig drøm å kunne få takke for den norske solidariteten. Han sa at de mottar hjelp fra mange, men politisk solidarisk støtte kommer kun fra Norge. Han sa videre at de ikke jobber med bistand til fattige, men for å få til strukturelle endringer i det honduranske samfunn. I hele Mellom-Amerika møter vi i dag konsekvensene av den nyliberale modellen som leder til en enorm konsentrasjon av makt og rikdom, sa han. Utviklingen de siste 25 år har vært undertrykkelse av all form for sosial motstand med militær makt. Hovedoppgaven vår er å stå opp mot denne modellen, sa Melo.

Ønsker ikke plasterlapper, men støtte til strukturelle endringer

Han trakk frem noen eksempler fra situasjonen. Regjeringen i landet representerer i realiteten en elite på 225 personer som utgjør 17 familier. Disse har tett kontakt med store multinasjonale selskaper som i hovedsak stammer fra USA. Denne alliansen kan kun opprettholdes via militariseringen. Utgiftene til forsvaret i statsbudsjettet er 25 ganger større enn til helsesektoren. Myndighetene gir små populære bidrag til mange fattige for å få støtte til sitt militære prosjekt. Slik kontrollerer de befolkningen. Arbeidsledigheten

Padre Melo ankommer møtet

Kåre Bjørn Helland prøvde å få kontakt... og fikk det.

er på 50%. Programmene som styres direkte fra presidenten, hvis navn han ikke ønsket å ta i sin munn, har fått en økning i den økonomiske rammen på 446% det siste året. Alliansen mellom eliten og de multinasjonale selskapene på bekostning av befolkningen er en pervers politikk.

Den største TV-kanalen bruker 70% av inntektene sine på politisk reklame for myndighetene. Også guds navn brukes for å forsvare modellen. Presidenten har et gudommelig mandat til å styre landet, sier han. Han sørger også for at de religiøse lederne får godt betalt slik at han nyter deres støtte.

Padre Melo holdt en sterk tale til representantskapet.

Det er to retninger ut av situasjonen.

Det indignerte fenomen som gir utslag i fakkeltog fra mai og frem til dags dato. Dette er en vei som samler mye folk, men med en diffus politisk retning.

Den andre retningen er venstresidens kamp, den politiske motstanden. Vårt forslag er å bygge broer mellom disse to veiene og bli enig om en felles politikk som kan legges til sentrum venstre, sa Melo. Håpet er å samle misnøyen og bygge et alternativ mot den nyliberalistiske modellen.

For å oppnå det trenger vi ikke bistand eller økonomisk støtte, men solidarisk støtte gjennom tilstedeværelse og ressurser så vi kan oppnå strukturelle endringer og ikke bare plasterlapper. Vi er kommet for å dele virkeligheten med dere og dra dere med i kampen, sa Padre Melo før han sa tusen takk. Han fikk stor applaus fra salen.

Ove Toska gratulerte og sa at vi føler en umåtelig stolthet. Han var med til Honduras og så blikket i øynene og viljen til forandring. Denne kampen er og vår kamp og vi skal lykkes. Vi i EL&IT ønsker å være en langsiktig samarbeidspartner med våre venner i Honduras, og vi er derfor veldig glad for at dere kunne komme og besøke oss. Vårt samarbeid kan gjøre en forskjell. Vi vet hvilken innsats som ligger bak og vi er glad for at Raftostiftelsen har lagt merke til det. Slike kamper kan være tunge, men lyset i øynene gir håp om at en dag vil vi lykkes, sa Ove til slutt. Han ga så en bok om Norge i gave til de Honduranske gjestene, og glass til de norske tolkene.

Norsk Folkehjelp i Bergen 75 år

Etter en pause fikk lokallagsleder i Norsk Folkehjelp Jorge Dahl ordet. Norsk Folkehjelp er fagbevegelsens egen solidaritetsorganisasjon med virksomhet både i Norge og store deler av verden forøvrig. De driver mellom annet redningsarbeid, sanitetsarbeid og asylmottak, samt leksehjelp for innvandrerbarn her i landet, og er verdens største sivile minerydder.

Jorge Dahl orienterte om Norsk Folkehjelp sin aktivitet

Sigurd Sævareid og Padre Melo.

Ove Toska overleverte gaver til gjestene.

Jorge Dahl fortalte så litt om forskjellige prosjekter, blant annet i Sør Afrika, der Jorge også er ambassadør. Norsk Folkehjelp har 968 millioner i omsetning i året. Den norske regjeringen reduserer nå midlene til bistand og dermed også til Norsk Folkehjelp.

Ove Toska la frem uttalelse om Norsk Folkehjelp og bevilgning på kroner 10 000.- Bevilgning og uttalelse ble vedtatt uten debatt.

Ove ga en gave til Jorge Dahl og møteledelsen, før Presidenten takket for møtet og ønsket vel hjem.
Klokken var blitt litt over halv tre.

Norske og Honduranske kamerater.

Av Nils Gunnar Knutsen

Gunn fra Senterpartiet var ordfører for et døgn

Dramatikk i Selje kommune. Ap brøt skriftlig avtale med SP og ga ordførerkjedet til KrF

Kommune- og fylkestingsvalget er nettopp avsluttet. Resultatet må sies å være godt for alle 115 EL & IT medlemmer som stod som kandidater til årets kommune- og fylkestingsvalg på landsbasis. Resultatet ble 36 EL & ITere valgt inn i kommune- og fylkesting.

I distrikt Hordaland/Sogn og Fjordane hadde 29 av forbundets medlemmer meldt seg til tjeneste for politikken og sagt seg villig til å stå på listene til de forskjellige partiene. Resultatet ble at 11 av disse ble valgt inn i kommunestyrene, og 7. vararepresentanter ble valgt inn.

I Selje kommune var det dramatikk. Gunn Sande (SP) – som for øvrig fikk fast plass i fylkestinget for Sogn og Fjordane i fylket – skulle bli ordfører i Selje. Et brakvalg av SP i Selje gjorde at de kom i posisjon til å forhandle om ordføreren, og en avtale med Ap gjorde at Gunn Sande fikk et «helt» døgn som ordfører, fra søndagskveld, helt til Ap brøt avtalen mandagskveld og ga ordførerkjedet til KrF. I Bergen ble Nils Gunnar Knutsen en ny periode i bystyret for (Ap), på Stord kom Sigurd Sævareid inn i kommunestyret for Ap og Vegar Moe for SV. Hardy Pedersen ble valgt inn i kommunestyret for Ap i Austrheim, det samme ble Arthur Sjursen i Masfjorden og Arild John Horsevik i Gaular. Svein Arild Dale og Øyvind Ness kan begge belage seg på fire år som for representanter for Ap i Hyllestad kommune. Ole Erik Thingnes er valgt inn for SV i Naustdal kommune, og Stian Eriksen Bjørnestad i Aurland. I følge Nettverk var det stor stemning på distriktskontoret i Kalfarveien i dagene etter valget. Ikke nok med at Brann hadde slått Fredrikstad 5-1 på valgdagen, så hadde til og med venstresiden i Bergen gjort et brakvalg som gjør at det blir byrådsskifte i Bergen. Der Bergen kan bli en by som sier nei til søndagsåpne butikker, og ikke iverksette tiltakene i den nye Arbeidsmiljøloven, og en ansvarlig arbeidslivspolitikk.

Gunn Sande

Dramatikk også i Svelgen

Det skulle være en gledens dag i kommunestyresalen i Svelgen. Den kommende ordføreren Espen Sortvik for den nye storkoalisjonen (Ap, H, SV og V) satt i finstasen og ventet på ordførerkjedet, men slik skulle det ikke gå. Etter mye møtevirksomhet i de forskjellige partigruppene og på tvers av partiene så en ny konstellasjon dagens lys. Ap og Venstre blir hevet ut til fordel for SP og KrF og den nye flertallskonstellasjonen består av H, SP, SV og KrF.

Tekst Arne Nesheim.

REMI rapporterte

På Landsstyremøtet i juni ble Remi Unnvik bedt om å orientere fra situasjonen i Helse Vest, og avsløringene om sosial dumping på barnesykehuset.

I 2011 ble det utlyst jobb med nytt barnesykehus, sa Remi til Landsstyret. Anbudene fra de norske bedriftene var fra 52 til 72 mill. Det bulgarske Enemona ga pris på 34. Mange reagerte på prisen. Fagforeningen var tidlig ute, kontaktet Helse Vest og koblet inn tillitsvalgte fra fagforbundet for å få styring og informasjon. Prosjektet ble to år forsinket. Først i år ble det bemannet opp fra 3-4 til 30 elektrikere.

Fagforeningen har vært jevnlig på besøk. I mai/juni ville Enemona trekke seg ut for de slet med evnen til å overholde kontrakten. Den 12. juni varslet Helse Bergen at de vurderte å heve kontrakten. Torsdag den 11. juni fikk fagforeningen kontakt med de 30. De meldte seg inn og valgte tre tillitsvalgte. Det kom frem det som var mistanke om. De norske kontraktene sa 50 000 i måneden. Det viste seg ikke å være rett. Det er mange tall i luften, og ikke alt er kvalitetssikret enda. Alle avtalene og lønnslipper er på bulgarsk og alt dette er sendt til profesjonelle oversettere. Fagforeningen har sendt brev til Helse Vest med krav om at alle ansatte må få sin korrekte lønn, at de skal få jobbe videre, at ikke represalier skal skje og at Helse Bergen må holde tilbake økonomiske midler for å ivareta disse kravene. Blir avtalen terminert, står 30 på bar bakke. Vi har god dokumentasjon på saken. Om noen ønsker å vite mer ligger det på nettet på efbergen.no der fagforeningen har samlet info om de forskjellige sakene, sa Remi og avsluttet med å si at han var glad for at TV2 har tatt saken og løfter frem arbeidslivskriminalitet på denne måten.

Remi Unnvik orienterte Landsstyret om Enemonasaken. FOTO ARNE NESHEIM

Preben Voltersvik var på sin første Landstariffkonferanse

Preben Kollevåg Voltersvik skulle egentlig være observatør på Landstariffkonferansen, men på grunn av forfall fikk han være delegat.

Preben er 23 år jobber som montør i Caverion. Han jobber stort sett på prosjekter, og har vært bas ved enkelte anledninger.

I fagforeningssammenheng begynte han som lærlingerepresentant i klubbstyret og avanserte til fullverdig medlem etter han ble montør.

Når vi stiller han spørsmålet om hvilke forventninger han hadde til konferansen svarer han følgende:
- jeg hadde aldri vært der før, eller visste hvordan dette foregikk.

Selv så ung som han er, er Preben opptatt av gode pensjonsordninger og faste ansettelser. På ditt første LTK gikk du på talerstolen, hvordan føltes det? Og hva tok du opp?
- Var litt nervøs, men gikk helt greit. Jeg tok opp reisetid og avlønningsform. En liten seier for meg da saken fikk flertall.

Hva sitter du igjen med etter konferansen?
Det var kjekt og lærerikt. Det var kjekt å møte hyggelige arbeidere og diskutere saker med dem. Jeg håper å kunne være med neste gang også.

Av Nils Gunnar Knutsen

99 delegater med stemmerett samt en rekke gjester og observatører var samlet på Lillestrøm i oktober for å meisle ut retningen for vårens tariffoppgjør på Landsoverenskomsten for elektrofagene.

Oppstarten

Gatas Parlament satte stemningen

Gatas Parlament satte stemningen. Først med videoen «protestbevegelsen og overtrampet» som Elektromontørenes forening i Oslo og Akershus hadde fått laget til AML-streiken tidligere på året, og deretter kom Gatas Parlament selv på banen med flere melodier.

Nina Farnes Hansen ønsket velkommen til landstariffkonferanse (LTK) og Oslo. Det var nå 27 år siden sist den var i Oslo. Bjørn Fornes kalte det den grundigste tariffprosessen i LO da han åpnet konferansen. Vi skal være stolt og bygge videre på den, sa han. Pappapermisjon og EVU ble trukket frem som gode eksempler på at LTK ikke bare vil øke lønna. Som debutant gledet han seg veldig til å se kreativiteten. I år er det også med folk fra forbundets økonomiavdeling. De hadde lyst å se hva som skjer her. Han ønsket også velkommen til gjester og spesielt den nyeste pensjonisten, Hans Felix.

Innkallingen og dagsorden ble godkjent. John Helge Kallevik og Kai Helmersen ble valgt til møteledere. Kjell Sverre Aasheim og Geir Hole ble valgt som sekretærer. Forretningsorden ble behandlet av dirigentene og vedtatt. Så ble redaksjonskomite og valgkomite valgt. Øyvind Landsvik fikk plass i redaksjonskomiteen, og Arne Nesheim fikk plass i valgkomiteen.

Beretninger

Jan Aasarmoen la frem Installasjonsutvalgets beretning for perioden, og trakk spesielt frem yrkesstolthet, og arbeidet for å fremme akkordarbeid. Visma skal fortsatt være leverandør for innsamling av Elbusmidler. Han berørte så LOK-portalen som ble født i Ålesund på forsommeren. Dag Langer Andersen fremla det som hadde med etterutdanning å gjøre, og trakk frem lokale samarbeidsarenaer for fagopplæring og kompetanseutvikling. Etter revidert kursopplegg forventes mer etterutdanning fremover. 500 personer har gjennomført etterutdanningskurset for elektrikere så langt. Trond Løvstakken

Møteledelsen. Kjell Sverre Aasheim var sekretær.

Tekst Arne Nesheim.
Foto Bjarne Trondsen

Åge Blummenfelt tok opp at mange får avslag på AFP.

la frem beretningen for Olje- og anleggsutvalget. Han opplyste at det er inngått tiltredelsesavtale også med Islandsk selskap. Utvalget har vært på besøk på Gullfaks-feltet og på Heidrun ved hjelp av Nils Gunnar Knutsen sin tilrettelegging. Øivind Wallentinsen hadde ordet til EVU-kurs for reisepersonell. Åge Blummenfelt etterlyste forslaget om LO koordinerende for riggverft. Trond Løvstakken sa at man vurderer pilotkurs på Vestlandet, og at spørsmålet om LO-koordinerende på riggverft ligger i Olje- og gassutvalget i LO. Beretningen for fondsstyret for 1/8 delsfondet og Elbus ble fremlagt av Jan Aasarmoen. Regnskapene er godkjent i fondsstyret og fremlagt for Landsstyret. Forhandlingsutvalgets beretning ble og fremlagt av Jan Aasarmoen. I oppgjøret i 2014 fikk man flyttet penger fra 3E til 3A så grunnlønna økte med 9,49. Han beklaget den lave deltakelsen i uravstemningen. Geir Ove Bernhoff spurte om linje 684, pensjonsutvalg. Bjørn Fornes svarte at pensjonsutvalget gjelder for hele forbundet, men det arbeidet har ikke kommet i gang enda. Alle beretningene ble så tatt opp til orientering med merknader og det var salen enig i. Etter konferansens første lunsj startet man opp igjen klokken 14.00. Da navneoppropet var tatt, spurte Ove Toska hvorfor det ikke var folk med fra Finnmark. Jan Aasarmoen svarte at det var beklagelig. Det hadde ikke vært mulig å få noen til å melde seg på. Valgkomiteens leder Leif Olsen ba om at forslag til valgkomiteen leveres inn før lunsj tirsdag.

Tjenestepensjon /AFP, hva nå?

Bjørn Fornes sa at pensjon er sexy og spennende. - Det beste resultatet av pensjonsreformen i 2005 er at interessen for pensjon er blitt økende. Alleårsregel var kanskje ikke så farlig, men når man innførte levealdersjustering ble det dramatisk. Det største problemet er kanskje de som kun får laveste pensjon etter OTP. AFP har spora av, det er blitt et livsvarig påslag som øker etter hvor lenge man står i jobb. Det var vel aldri meningen. Og mange faller av på veien for der er absolutte krav. AFP skal evalueres i 2017. FF nådde ikke frem i 2014 med krav om brede pensjonsordninger. Tiden for å gjennomføre en pensjonsreform med den blåblå regjeringen er en utfordring. Han viste til slutt pensjonskravene fra landsmøtet i mars. Inger Karin Hagerup fra Fellesforbundet orienterte om ansiennitetsreglene i AFP og om Fellesforbundets landsmøtevedtak om pensjon, samt utvalgsarbeidet som i gang. Det er bare innskuddspensjon som ikke medfører balanseføring, så det er føringen i utvalgsarbeidet, sa hun.

Jon Olav Bjergene fra HK orienterte om deres syn på pensjonspørsmål og at brede ordninger handler mye om stordriftsfordeler. Han fortalte så om arbeidet i HK med å utrede innskuddspensjon, som det er mye galt med. De vil utrede medbestemmelse, ivaretakelse ved jobbskifte, og individuell sparing. Han avsluttet med å si at arbeidsgiversiden og forsikringsbransjen er sterk motstander av det vi vil ha. Det ble åpnet for debatt. Steffen Olsen ville flytte et forslag. Eystein Garberg brant for pensjon, hybridpensjon, og mente man må ha 66% for å få en trygg alderdom. Bernhoff ville ha forhandlingsrett, økt minstegrense, og innbetaling fra første krone. Helmersen, Evensen, Fjeldheim og Farnes Hansen ville ha pensjon på topp i 2016. Åge Blummenfelt sa at mange får avslag på AFP og alle blir like overrasket. Han minnet om at vi avsto fra lønnstillegg for å få ordningen på plass. Vi må ta AFP tilbake til det den var ment å være. Roger Nese sa at dersom det skulle bli pensjon neste år måtte det bli samordna oppgjør. Han hadde ikke tro på at Fellesforbundet ville få til noe. Og han ville ha innskudd fra første krone. Wallentinsen mente folketrygden burde ha sørget for all pensjonen vår. Det er et krav vi ikke må slippe, sjøl om vi sloss for tjenestepensjon. Ove Toska husket da statsministeren kom i forbundsstyret og fortalte om behovet for endinger. Systemet er ikke blitt bedre eller mer rettferdig. Og alt for mange faller utenom AFP, gjerne de som ordningen var ment for. Han stilte spørsmål ved om dette var riktig tid å gjøre noe med pensjon, spesielt med den politiske situasjonen som er nå. Vi vil neppe få trepartssamarbeidet til å fungere med denne regjeringen, sa han. Åberg innrømmet at Ove hadde et godt poeng, men han trodde AFP blir hovedsak i 2018, så at dette må bli et tjenestepensjonsoppgjør, sammen med LO.

Pensjon, minutt for minutt

Tore Sunde stilte spørsmål om vi er flinke nok til å skolere folket om pensjon. Forbunda må bruke media til dette. Gjerne et program som Pensjon minutt

Roger Nese hadde ikke tro på at Fellesforbundet kunne gi oss noe bedre pensjonsordning.

for minutt. Han var klar til streik for pensjon, men samtidig enig i Ove Toska sin bekymring. Fiko ville ha sikringsbestemmelser når arbeidsgivere har stukket av med penger, og mente et vi måtte kline til med kravet nå.Trond Sæle tok opp problemstillingen med tapt pensjonsinnskudd for organisasjonsarbeid.

Atle Rasmussen mente at arbeidsfolk og funksjonærer blir forskjellsbehandlet når pensjonsgrunnlaget skal fastsettes. Han ville ha noe om det i en uttalelse på pensjon. Innlederne oppsummerte. Bjergene var imponert over brosjyren som Trøndelag hadde laget. Konsekvensen av tariffesting og brede ordninger trenger ikke nødvendigvis koste mer for arbeidsgiverne. Om det blir tariffesta blir det bare finansnæringa som vil tape på det. Hagerup sa at man kunne sjekke spesielle spørsmål på afp.no. Vedr innbetaling fra første krone så er det fullt mulig å gjøre det med dagens regelverk, sa hun, og avslutta med at hun gjerne ble med på Pensjon minutt for minutt.

Bjørn Fornes oppsummerte.

Han mente folderen som Trøndelag hadde laget godt kunne brukes i offentlig debatt, og ja, folketrygden burde ha dekket all pensjon men da må vi betale mer i skatt. Innlederne ble takket med en liten oppmerksomhet. Forslagene gikk til redaksjonskomiteen.

En helhetlig plan for utdanning /etterutdanning

Forbundsleder Jan Olav Andersen la frem betraktninger om veien videre, nå 25 år etter at Elbus-ordningen ble etablert. Han berørte hovedtrekk fra perioden, og viste til rapporten fra FAFO som var sendt ut i forkant. Fagbeskyttelse har vært et kjernespørsmål siden elektrikerne etablerte sitt eget forbund. Det blir stadig mer krevende å forsvare faget. Det blir mangel på fagfolk fremover, faget gir en bedre forhandlingsposisjon, men og et press på kompetansen. Vil yrket forbli regulert? Og hva skjer med nivået og bredden på faget?

Viktig at vi fortsatt også tar de kjedelige og ensformige oppgavene, og at vi ser utdanning som en helhet sammen med forskrifter og regelverk for å sikre høy kompetanse på fagarbeider. Vi må vinne på kompetanse, kvalitet og produktivitet. Elbuspengene skal brukes til livsopphold og aktiviteter som øker etterspørselen etter kurs. 500 har gått gjennom oppfriskningskursene. Vi må få større aktivitet, men også etablere eget fond som kun skal brukes til livsopphold for medlemmer som tar etterutdanning. Kanskje bør vi bruke noe mer penger på lærlinger. Vi bør ta større ansvar for å lære opp fremtidens elektrikere. Støtter forslaget om at opplæringsutvalgene også skal ha med opplæring av lærlinger å gjøre. 70-80 prosent av våre medlemmer er eller er på vei til å bli fagarbeider. Vi kan gjenopprette statusen som et ledende forbund på fagopplæring. Vi har prosjekt på gang for å etablere lokalt trepartssamarbeid med fylker og skoler. Håper dette kan brukes i hele landet. Han sa til slutt at kanskje noen av midlene kan brukes til ekstraordinære tiltak på Vestlandet og betrakte et kurs som avbrudd i avspaseringen og da etter en avtale med arbeidsgiver om at det er at avbrudd i friperiodene. Han avsluttet med å si at vi må ta et mer helhetlig grep.

Volumarbeid

I debatten hadde Øivind Wallentinsen ordet til forslag 36 om ikke støtte til lovpålagte kurs, og om faren for sammenslåing av flere programfag. Han berørte og NKR og at vi sjekker at de som får støtte som arbeidsledige ikke mister retten hos NAV. Sigurd Sævareid sa at drittjobbene som kalles volumarbeid, gjerne settes ut til lavkostland. Det er en fare for faget. I forhandlingsutvalget har man diskutert lønn, ikke etterutdanning. Etterutdanning hører ikke hjemme i forhandlingsutvalget. Vi vurderer derfor å opprette et eget opplæringsutvalg igjen. Ove Toska sa at vi får nye kamper fremover for å forsvare elektrofaget som eget programfag. Fagutdanningen har vært den røde tråden, ja det er grunnen til at vi er et eget forbund. Den individuelle retten for etterutdanning er essensiell og tanken på fond er en besnærlig tanke i så måte. Og kabeltrekking er fortsatt en viktig oppgave for vårt fag, for hvem skal stå uten arbeid om det forsvinner. Det er godt inntak av lærlinger på Vestlandet. Noe å strekke seg etter. Remi Unnvik sa at det er viktig å ha med seg en helhet i faget, og ha skolene med seg. LOK er best for vi har holdt fanen for fagutdanning høyt. Det har gitt oss trygghet for å kreve og på andre områder. Viktig at vi kan få lov å levere et helt stykke arbeid og at det ser skikkelig ut. Vi må forsvare elektrofaget som et eget fag. Vi må finne samarbeidsarenaer med fylkeskommuner og arbeidsgivere. Prøvenemnder og samlinger for de har vi hatt i distriktet gjennom flere år nå, det er nyttig. Vi drar og mye lærdom ut fra disse samtalene, det er kunnskapsrike folk som brenner for faget. Jan Olav Andersen sa at bestemmelsen om at det ikke gis støtte til lovpålagte kurs må kunne bli trumfet av bestemmelsen om at arbeidsledige kan få støtte.

Dirigentene avsluttet dagen klokken ti på seks og sa at punktet måtte fortsette før lunsj dagen etter. De mente det fikk være nok, for det hadde vært en lang dag for mange.

Ove Toska hadde ordet til mange av sakene.

Utviklingen i arbeidslivet

Vi var nå kommet til tirsdag 20. oktober klokken 09.00. Gruppa «To vise» spilte for oss om morgenen, det startet med allsang.

Trine Tinnlund fra LO innledet

Arbeidslivskriminalitet og sosial dumping er alvorlig. Det skjer trygdesvindel, menneskehandel og hvitvasking. Arbeidsinnvandring i seg sjøl er ikke problemet, men utnytting av arbeidsinnvandrere er det. Flyktningkrisen vil trolig gjøre situasjonen verre. Regjeringen har fjernet kollektiv søksmålsrett og åpna for midlertidig ansettelse. Uten de tusen tillitsvalgte på arbeidsplassene hadde sosial dumping og arbeidslivskriminalitet vært enda verre. Bemanningsbyråene har hatt svært gode tider, ofte brukes det som ren bemanning. Den faste ansettelsen og lærlingeinntak forsvinner. Bemanningsbransjen har tatt seg til rette og etablert fast ansettelse uten lønn mellom oppdrag, så mange er ulovlig ansatt i bemanningsbyråene. Bedriftene sager over den greina de sitter på. Bemanningsbyrå er en trussel mot den norske modellen. Nøkkelen til velferden er et høyt nivå på arbeidsstokken.

1,5 millioner protesterte mot endringene i AML

Allikevel fikk regjeringen flertall i stortinget ved hjelp av Venstre og Kristelig Folkeparti. Regjeringen fyller frihetsbegrepet med sin blå politikk. Vi får bare frihet gjennom sterke fellesskap. Regjeringen tok fra de fattige og ga til de rike, de flyttet makt fra arbeidsfolk til sjefene og dette ser nå velgerne.

60 mennesker har mistet jobben hver dag siden Erna ble statsminister. De burde ha iverksatt bedre tiltak også mot krisen i oljesektoren. For eksempel utvida permitteringsreglene til 52 uker.

Åge Blummenfelt innledet deretter

Han startet med å si at det er uro i arbeidslivet, og illustrerte det med å si at i ro-avstand fra hytten hans ligger det fem rigger i opplag. Konsekvensen avhenger av hvordan regjeringen og stortinget reagerer. Før måtte man søke om dispensasjon fra fylket for å leie inn fra andre. Forbudet ble opphevet i 2000. Vi protesterte, men det hjalp ikke. Den politiske endringen la grunnlaget for bemanningsbyrå. Det er bemanningsbyrå inne i elektrobransjen over hele landet. Utenlandske anbydere tar jobber på mange millioner og vi aner ikke hva de får i lønn. Han trakk frem eksempler. Enemonasaken ved barnesykehuset. De ikke fikk den lønna de skulle ha. De hadde tre lønnskontoer, en i Norge, en til familien og den tredje som bedriften disponerte. I tillegg hadde de gått tre måneder uten lønn. De måtte be Kirkens bymisjon om mat mens de jobbet på Helse Bergen sitt bygg. Helse Bergen tar ikke ansvar. Lov om offentlig innkjøp hjelper ikke. Helse Bergen engasjerte et advokatfirma som intervjuet 6 sjefer i Helse Bergen men ingen der kunne si at de hadde gjort noe feil. Så vet hele landet at det har gått folk i flere måneder uten lønn.

Trine Tinnlund, Åge Blummenfelt og Jan Henrik Larsen innledet om utviklingen i arbeidslivet.

15-20 000 utenlandske elektrikere er DSB godkjent.

Hvor er disse? LOK §17 gir mulighet til å regulere innleie, men blir denne brukt? Åge sa så at vegvesenet skal ruste opp tunneler på Vestlandet for 6 milliarder kroner, som nattarbeid. Etter LOK skal man ha 100% overtid for det, men mange av de som får disse jobberne er ikke organisert og betaler ikke overtidstillegg. Hvordan skal vi løse dette? Vil ikke senke lønna, men det er en utfordring vi må se på. Hardangerbrua. Bygget med sosial dumping. Der fikk vi ryddet opp etter 2,5 år og arbeiderne fikk pengene inn på konto lille julaften i fjor. Statens vegvesen tok ansvar. Rumenske telearbeidere bygget ut 4G nettet for Netcom. Arbeidstilsynet oppdaget de på et tak, og ballen begynte å rulle. Oppgradering skjedde over store deler av landet til 7,50 i timen. Over 50 arbeidere. De hadde bot på 5000 Euro om de sa opp arbeidet sitt. Dette er slavekontrakter. De ble sendt hjem men vi hentet talsmenn tilbake til Bergen to ganger og fikk til slutt Netel til å betale det som de var blitt lurt for. For tre uker siden gikk noen millioner kroner fra Bergen til Romania slik at de fikk den lønna de skulle ha.

Lov om offentlig innkjøp er ingen garanti mot sosial dumping. Utenlandske bedrifter får store oppdrag. Laveste pris trumfer alt. Dersom vi ikke avslører det, er det ingen andre som gjør det for oss. Sjefen for Netel hadde et omdømme å tenke på, det har ikke BIR eller Helse Bergen. Er du syk må du inn allikevel. Sosial dumping blir et juridisk spørsmål. Er det bemanningsbyråer og utenlandske som jobber i vårt område? Gjør vi noe med det for å få det stoppet?

Jan Henrik Larsen var tredje innleder.

Han takket de fagforeningene som gjør en stor jobb med å avsløre sosial dumping. De gjør det med oppsøkende virksomhet ute i eget distrikt og område. Det er nøkkelen. Vi blir ikke kvitt sosial dumping, men vi skal jobbe i mot det som vi registrerer. Han berømmet Elektroarbeidernes Fagforening for å være flinke å få medieomtale både i aviser og på TV2. Han kom så inn på prosessen som førte frem til allmenngjøring av Landsoverenskomsten fra 1. mai i år. Tariffnemda allmenngjorde dog bare minstelønnssatsen og det har skapt problem for bedrifter som konkurrerer med de som bare betaler allmenngjort lønn. Det gjør store utslag for eksempel i tuneller som nattarbeid. Vår egne bedrifter bør presse Norsk Teknologi i denne saken. Selv om det er problemer, er situasjonen likevel bedre nå enn helt uten allmenngjøringsvedtak. Når det gjelder midlertidig ansettelse så er det ikke helt fritt frem for bedriftene. Regelverket har fremdeles begrensninger. Vi må passe på hvilken bestemmelse bedriften vil ansette på, for hver bokstav har sin egen juridiske regel og begrensning. Husk at faste ansettelser er hovedregelen i arbeidslivet. Innleie fra bemanningsbyrå setter hele det organiserte arbeidslivet i fare. Vi må få på plass et bedre regelverk og for å få det til må vi skifte ut regjeringen i 2017. Vi må også ha et fokus på innleiebedriftene, dert er jo de som kjøper disse tjenestene.

Det ble åpnet for debatt. Svenn Åge Johnsen var først ute. Han foreslo en støtteuttalelse til Geir Gjestad, en tillitsvalgt som er oppsagt. Han var videre bekymret for lønnsnivået og arbeidstidsordningene til de som skifter ut AMS målere i Rogaland. Evensen fortalte fra sitt oppsøkende arbeid i Oslo gjennom byggpatruljen og sa at vi har redet for et A, B og C lag. Selv i tariffbundne bedrifter sliter vi i høykonjunktur. Om lag halvparten i Oslo har ikke tariffavtale. Bemanningsbransjen er den sterkt voksende bransjen i Norge i dag. Som forbund må vi presse frem strengere føringer for denne bransjen. Vi må si ja til faste ansettelser. Det ble vedtatt strek og nedsatt taletid til 3 minutt og ett minutt, for nå var det tett på 20 delegater som ville ha ordet. Innkomne forslag ble lest opp. Atle Rasmussen hadde levert inn forslag om at solidaransvar også må gjelde for utbygger, noe allmenngjøringsloven gir adgang til. Garberg ville at vi skulle gi en hilsen til de som rengjør romma våre. Debatten fortsatte med mange interessante innlegg. Det vil føre for langt å gjengi alle så her trekkes bare frem fragmenter. Bernhoff sa at 10% av arbeidsstokken i Rogaland er permittert eller oppsagt man samtidig holder de useriøse stand. Norge er blitt en honning- krukke for kriminelle fra Øst-Europa. Flere ville forby bemanningsbransjen. Den er arbeidslivets kreft, sa Garberg. Atle Rasmussen foreslo å kreve regler om solidaransvar for utbygger. Det trengs bare å lage en forskrift. Kravet må følges mot et regjeringsskifte om to år. Han informerte så om brakkeaksjonen der man sammen med byggfag og rørleggere har besøkt byggeplasser. Wallentinsen ville ha en ekspress tvisteløsning. Trude Tinnlund oppsummert før hun måtte gå og ga noen små spark til flere som hadde talt henne i mot. LO vil regulere bemanningsbransjen. Vi bør ha riktig holdning også når vi skal gjøre ting hjemme. Start med deg sjøl, betal med kort, og vask bilen sjøl. Hurtigtvisteløsning kan tas med til LO juridiske, sa hun til slutt. Geir Gjestad takket for støtte. Mjøen snakket om pensjon.

Nils Gunnar Knutsen fortalte om vedlikeholdsetterslep i Nordsjøen.

Ove Toska sa at kampen mot sosial dumping er den viktigste. Utviklingen er skremmende. På 90 tallet ble fagarbeidere ansatt som hjelpearbeidere. Vi fikk slått det tilbake da, og det må vi gjøre igjen. Behovet for et nytt tillitsvalgtsår er absolutt til stede. Fagforeningene må bygge nettverk og ta på alvor den regulatorfunksjonen vi har. Kampen mot midlertidighet og sosial dumping er det vi bør satse på. Nils Gunnar Knutsen sa at han jobber som LO koordinerende i Statoil på 31 plattformer. Permitteringsregler har gjort at mange har blitt oppsagt i stedet for permittert. Han fortalte om turen han hadde hatt med Per Rune Henriksen. Rolf Skår sa at vi må vinne valget i 2017 for å utvikle arbeidslivet i riktig retning. Han minnet også om kongressforslaget om tillitsvalgttid.

Debatt om utviklingen i arbeidslivet

Remi Unnvik ga skryt til innlederne og beklaget at LO ledelsen hadde forlatt lokalet. Arbeidet i Hordaland har kostet mye tid. Vi bruker mye ressurser for å få ordet opp. Trude Tinnlund var innom NKR (Norsk Kvalifikasjonsrammeverk), hun nevnte ikke at vi som fagarbeidere kun ligger på nivå fire, vi skal ligge på nivå fem, sa Remi.

Laurits Slåttebrekk sa at han går en usikker tid i sikte, men det er bedre å være permittert enn oppsagt. Vi burde fått i stand rullerende permitteringer. Da kan vi beholde kompetansen til markedet tar seg opp igjen. Det er etterslep på mange tusen timer og mange gamle brønner som trenger plugg. Offentlige bygg forfaller, så det er mye som kan gjøres. Men det hjelper ikke når Høyre og FRP vil det annerledes. Vi vil ha fast og trygg jobb til alle.

Leif Egil Thorsen sa at i Aker Solutions vil man kvitte seg med folk, mange hundre. 700 funksjonærer er allerede sagt opp. Når store bedrifter gjør dette er det rart at de ikke vil regulere bemanningsbransjen bedre. De vil vel kanskje midlertidig ansette om ett år eller to når markedet tar seg opp igjen.

Ellisiv Rognlien som jobber mest overfor utenlandske medlemmer, sa at de ønsker seg ordinær jobb i vanlige bedrifter. Hun sa også at mange føler seg diskriminert med hensyn til lønn. Man må snakke med de folka som er innleide. Ofte får ikke de utenlandske arbeiderne inntrykk av at vi vil deres beste.

Åge Blummenfelt oppsummerte.
Sosial dumping, svart arbeid, arbeidsledighet over hele landet. Dette oppdages ikke fra kontoret. Vi oppdager det når vi er ute og snakker med den enkelte. Vi må spørre den enkelte om hva som er lønna, hvor de bor og om de får mat. Vi har bestemmelser i LOK §17, som bør være gode nok for å gjøre denne jobben for tillitsvalgte. Han minnet om at det var forbudt med utleie før 2000. Han ønsket seg tilbake til det og vi vet jo hva vi mener om EØS avtalen. Vi må ta dette inn i prioriteringsdebatten, var hans sluttreplikk.

Jan Henrik Larsen sa i sin oppsummering at kompetansen i salen er høy og vi har gjennomført en god debatt, men det er vel også slik at vi er flinkere til å problem-beskrive enn å løse problemer. Vi må handle mer. Vedr AMS målere ønsket han mer informasjon. Tillitsvalgte under press var og noe som var før LO hadde tillitsvalgtåret. Vi må i våre lokale fagforeninger lære klubbene til å bruke regelverket. Det er en oppgave som fagforeningene må gjøre. Solidaransvar for oppdragsgiver må i alle fall inn i offentlige anskaffelser.

Vedlikeholdsetterslepet burde ført til mer arbeid, det samme med offentlige bygg i Norge og hvem de bruker på sine prosjekter for der er mye useriøse i sving. Vi må henge på ryggen til de som gir oppdragene. Og fergene kunne blitt elektrifisert. Forslagene ble behandlet. Forslag fra Atle Rasmussen om solidaransvar for byggherre ble vedtatt og oversendes installasjonsutvalget.

En helhetlig plan for utdanning /etterutdanning – del to

Så gikk man tilbake til debatten på dagsordens punkt 4 om EVU. Taletid ble nedsatt til tre minutter og strek ble satt etter at forslagene var opplest. Svenn Åge Johnsen ville ha en kåring av Norges beste installasjon, gjennom landsdelskonkurranser og nasjonal finale. Jan Olav Andersen foreslo endring i statuttene slik at arbeidsledige også kunne få støtte til FSE-kurs. Øivind Wallentinsen hadde ordet til forretningsorden og spurte om forutsetningen i forslaget fra Jan Olav var at man hadde vært i en LOK bedrift. Jan Olav Andersen sa at forslaget er å gi støtte til FSE kurs for arbeidsledige. Fiko hadde et forslag om å dele opp etterutdanningskurset i bolker og bruke mer penger for å få klubbene opp å stå.

Terje Åberg sa at vi er opptatt av det samme som for hundre år siden. Vi vil ha gode og sikre anlegg og vi må gjøre det sjøl. Når 500 har hatt kurs er det mye bedre enn før vi begynte å gjøre det sjøl. Vi må sørge for nok opplæringsplasser. Vi må samarbeide med arbeidsgiver. Stefan Fiko sa: Vi ordna fondet i Svolvær og kassa renner over. Vi bør få brukt mer penger fra fondet. Han sa til slutt at sensorer på små bedrifter blir pressa på at de ikke får lov til å ta fri fra jobben. Svenn Åge Johnsen sa at vi må snakke opp faget vårt. Ellisiv Rognlien sa at utenlandske ofte blir satt til volumarbeid. Hun trakk frem et eksempel fra noen som har jobbet fem år i Norge og ble tilbudt 174 kroner timen. Tok kontakt med innleiebedriften som var et verft. De skulle bare legge kabelbroer, var svaret, men de ordnet opp. Det foregår mye slikt.

Dag Langer Andersen sa at arbeidsledige skal få høy prioritet med hensyn til etterutdanning.

Arne Nesheim var skeptisk til forslaget om at fondet skulle kunne gi støtte til pålagte kurs for arbeidsledige for det kunne fort føre til at bedriftene utnyttet dette til å la fondet betale FSE-kurs for permitterte. Han ble sørgelig alene om dettet synet i avstemmingen. Han mente videre at vi ikke burde være fornøyd med 500 personer gjennom etterutdanningskurset. Vi burde heller sikte på 5000. Jan Olav Andersen hadde ordet til oppsummering. Å forsvare faget er viktig. Snevrer vi inn faget minsker og fleksibiliteten som gjør at man kan ta andre oppgaver når situasjonen endrer seg. Ellisiv sin beskrivelse er nok riktig om at utenlandske tar volumarbeidet. Arbeidsledige og kurs. Vil heller gripe fatt i den problemstillingen når den kommer. Kordan kan vi bruke kurstilbud til å hjelpe arbeidsledige? Kanskje

finnes det regler for å kombinere kurs og støtte og evt. endre noe. Slik kan vi og opprettholde medlemskapet når medlemmene blir arbeidsledige.

Vi kommer til å intensivere kontakt med folk som er i prøvenemder og lokale tilsyn, utnytte den kompetansen som vil alle kan dra nytte av. Håper vi har kompetanse i forbundet til å finne fram til årets hus, mulig vi kan gjøre det sammen med Nelfo.

Forslagene ble så behandlet. De fleste gikk til Installasjonsutvalget. Forslaget fra Jan Olav Andersen om endring i statutten om støttet til livsopphold ble vedtatt mot en stemme. Pause fra 13.00 til 14.00

Delegasjonen fra Elektroarbeidernes Fagforening

Dagsordens punkt 5 Tariffpolitisk debatt

Bjørn Fornes innledet og håpte at konferansen vil gi forhandlingsutvalget den fullmakt de trenger.

Etter mange års oppgang er det nå nedgang i oljebransjen med spredning. 120 000 står uten jobb. Regjeringen sverger til at skattelette til de rike skal spore til investering.

Løsarbeidersamfunnet systematiseres.

Vi må verve flere for å få enda mer styrke i å kreve vår rett. Det er ikke vits i å kreve nye bestemmelser om man ikke bruker de man har. Skolering er viktig. Hovedoppgaven er å få til så sterke klubber at de klarer seg sjøl. Arbeidsledigheten ble møtt med tiltak av den forrige regjeringen for eksempel opprusting av offentlige bygg. Det funket. Mange brønner i Nordsjøen kunne vert plugget. Vi bør intensivere EVU i en slik periode. Forsterka tilsyn av elektrisk anlegg. Flere spår at det er ikke sikkert at oljevirksomheten kommer opp på samme nivå igjen. Vi kan bruke situasjonen på sikt til å flytte fokus over på nye grønne sektorer. 52 ferjestrekninger kan elektrifiseres. Totalpris 2,7 mrd. Ampere er en suksesshistorie etter hvert. AML-endringen er alvorlig, kanskje ikke så mye i vår sektor om vakt og ansettelse, men mer på arbeidstid. Lokal tillitsvalgt kan inngå rotasjonsordninger, men man skal vurdere den helsemessige konsekvensen. Er man kompetent til det? Om ikke må man si nei. Noen vil ha inn lovtekst i tariffavtalen. Det er fristende, men det gir noen utfordringer for arbeidsgiverne vil se hva vi prøver på og vi vil være i forsvarsposisjon da. Vi vil heller være i angrep. Vedr. bemanningsforetak og innleie så kan vi stå sammen med Fellesforbundet. Vi må snakke med de som bestiller jobben.

Bjørn Fornes innledet til tariffpolitisk debatt.

Store deler av bemanningsbransjen er dirty. Vi vil regulere bransjen sterkere men det er neppe nok. Allmenngjøring er et tiltak men det er svært vanskelig, så Forskriften bør forenkles. Fornes kommenterte de ulike paragrafene og avrunda med at det nok kommer noe om pensjon ut fra konferansen. Kanskje vi kan ha et todelt vedtak slik som i Bergen, sa han til slutt. Johnsen var først ute i debatten. Han ville ha tariffavtalen som et skikkelig dokument som kan vises frem. Han viste eksempler på det motsatte.

Wallentinsen ville ha momenter fra statsbudsjettet inn i uttalelse om sysselsettingssituasjonen. Løvstakken tok opp at noen store medlemsbedrifter melder overgang til andre organisasjoner i NHO. Olsen tok opp akkordarbeid og prosjektet som har vært gjennomført for å øke bruken.

Farnes Hansen leste forslag 39 om den norske modellen. Atle Rasmussen tok opp krisen i olje- og verftsindustrien. Han hadde sendt inn en uttalelse om det. Det er daglig samtaler med tillitsvalgte om oppsigelser. De fleste fergene i Norge kunne ha gått på strøm og det kunne ha gitt oppdrag til veftene. TCM på Mongstad og nye kystvaktfartøy kunne også ha bidratt. I forslag fra Vestfold

om koordinerende så han faren for dobbeltarbeid ved en slik ordning.

Det var nå 20 på talerlisten og 7 forslag. Taletid ble nedsatt til fire minutter og strek satt etter at talerliste og forslag var referert. Bernhoff tok opp skattlegging av varebiler. Evensen oppdaget arbeidsavtaler langt under grunnlønn, og lurte på hvorfor ikke forbundet kunne bruke det som dokumentasjon i forbindelse med allmenngjøring. Jan Aasarmoen var enig i at man kunne hatt et diplom men det finnes ikke pr dags dato.

Sykehuset i Østfold var gjennomført som et arbeidsfellesskap. Fem avdelinger var solidarisk ansvarlig for prosjektet og det var nesten ikke innleie. Vi bør jobbe sterkere for at arbeidsfellesskap kan være en løsning. Er enig i at det bør være et særlig akkordutvalg. Endre Klokkervold snakket varmt for akkord.

Die or let live

Ove Toska spurte: Hvorfor jobbes det ikke mer akkord? Det er to produktivitetsavtaler som ikke er blitt vedlikeholdt, sa han. 25 % av medlemmene er fraskåret fra å jobbe akkord. Hvilke tanker gjør forbundet seg om disse avtalene? Skal de avgå ved døden eller skal de vedlikeholdes. Jobbsituasjonen er alvorlig. Der er mye som kan gjøres av arbeid, for eksempel land-strøm i havner. I Bergen var det 14 båter i helga. Kun en båt kan ta imot strømmen. Vedlikehold offshore. Statoil er privatisert og de låner penger for og gi til aksjonærer heller enn være en samfunnsaktør.

Thorsen ville ha økning på 3A. PAS og PAO må og vedlikeholdes. Eystein Garberg snakket, ikke overraskende, om pensjon. Han mente at tidspunktet var riktig og at flere krav ikke ville koste penger. Og ikke sikkert vi får noe drahjep fra regjeringen selv om den er rødgrønn. Åge Blummenfelt hadde stor tro på den landsomfattende akkordkampanjen, men PAO og PAS må og vedlikeholdes, eller så må de avvikles. Installasjonsutvalget må se på dette, sa han. Fremgården tok opp bemanningsselskap, og han ville gjerne ha et diplom med tariffavtale, og mer akkordarbeid. I Hedmark er det flere jobber som går over tre hundre kroner timen, sa han.

Frank Hagen som sitter i fagprøvenemnd mente det var viktig å ta vare på lærlingen og fagarbeideren. Opplæringskontorene bør være partssammensatt nett som opplæringsnemndene. Vi burde bli flinkere til å sitte i fylkeskommunale nemder. Arbeidsfellesskap er og positivt å bruke. Og fagarbeideren må tjene mer enn hjelpearbeideren. Han avsluttet med å reklamere for akkordarbeid. Han hadde på seg skjorten med 2,141. Kulseth sa at Trøndelag ikke ville gjenreise noen forslag som ikke gikk igjennom i første omgang. Skolering av tillitsvalgte er viktig, men vi må ha en mye tettere oppfølging av klubbene. Må ha fungerende klubber for at akkorden skal bli brukt.

Fiko trodde Statoil bruker situasjonen for å si opp folk.

Tore Sunde etterlyste mer engasjement fra de unge. I egen klubb er alle under 29 år. Politikk har med oss å gjøre, sa han. LOK trumfer AML, den er gull verdt.

Karsten Eriksen snakket varmt for det grønne skiftet med batteriferger og land-strøm. Landstrøm er på plass i Bergen, og Stavanger jobber med det, men rederiene vil ikke bruke det. Har 50 anbud ute for å bygge om båter for Bergen. Var med å starte opp Ampere. Elektriske ferger er bra. Fergen til Austevoll er bygd i 1978. Det trengs en del utskifting. Der batteriferger ikke kan brukes er hybrid løsningen. Vi bør også se nærmere på Hydrogen for å få en grønnere hverdag. Remi Unnvik gikk ut på glattisen og snakket om akkord. Han ville ha PAS og PAO folk med i akkordutvalget. Han snakket og om oljepris og dollarkurs. Øivind Wallentinsen ville ha pensjon som krav selv om det ble forbundsvist oppgjør.

Atle Rasmussen tok opp krisen i Olje- og verftsindustrien.

Bjørn Fornes oppsummerte. Han berørte så pensjon og tvistebehandling. LO juridiske har fått økt saksmengden med 40 – 50 prosent så de prioriterer kun saker med frister, sa han til slutt. Det ble vedtatt å sende forslagene 38-44 samt fra Gjestad, Bernhoff og Rasmussen til redaksjonskomiteen. Forslag fra Wallentinsen ble vedtatt og sendt til redaksjonskomiteen.

Forslag fra Johnsen og Blummenfelt gikk til installasjonsutvalget. Innledning og debatt ble tatt til orientering. Det hele var slutt i salen kvart over fem. Redaksjonskomitéen fortsatte dog sitt arbeid om lag til midnatt.

Delegasjonssamling

Tekst Øyvind Grindheim
og Arne Nesheim

Onsdag 21. oktober- paragrafdagen

Landstariffkonferansen viet denne dagen til å behandle forslag rundt den enkelte paragraf i Landsoverenskomsten for elektrofagene. Forslag til Akkordtariffen ble oversendt forhandlingsutvalget med et prioritert ønske om å rydde opp i de innkalkulerte punkter ref. §4.A.2 i LOK.

Dagen startet med allsangen» Seieren følger våre faner» og gruppa «To vise» spilte noen flere melodier på egen hånd. Etter innledninger fra forbundets administrasjon ved Jan Aasarmoen, Dag Langer Andersen og Trond Løvstakken ble det debatt og avstemning. Dette var oppdelt i bolker. Paragraf 1-4, 5-6, 7-9 pluss offshore, 10 – 17, bilag og andre forslag.

Flere fra Elektroarbeidernes Fagforening var på talerstolen og gjenreiste forslag. Vi fikk støtte for alle med unntak av det som gikk på reise og offshore. Landstariffkonferansen ville heller ikke ha PAS og PAO inn i en akkordgruppe. Der var det bare plass til Akkordtariffen.

Øyvind Landsvik var på talerstolen og reiste et forslag til § 3H5 om at fellestransport først kan brukes etter avtale med tillitsvalgte. Han hadde også ordet til forretningsorden flere ganger.

Preben Voltersvik gjenreiste forslag 112 om at reisetid må betales med 3A+C+E+evt overtidstillegg uansett avlønningsform.

Heidi Lie gjenreiste forslag om at voksne lærlinger uten fagbrev skal betales som arbeidstaker uten fagbrev. Ove Toska ville ha økt lønn for arbeidstakere uten fagbrev, og han var skeptisk når det gjaldt vår mulighet til å komme rundt regler om beskatning av firmabil. -Vi setter fra oss firmabilen på jobben, så slipper vi også å bli overvåket, var hans råd. Åge Blummenfelt anbefalte halvårlige delprøver for lærlinger. Remi Unnvik underbygget Åge sitt innlegg.

Sigurd Sævareid og Atle Rasmussen hadde forslag til paragraf 9 og offshoreavtalen, men her var det som nevnt liten støtte å få. Rolf Skår mente man burde forske mer på konsekvensene også for de som er igjen hjemme når det arbeides rotasjon.I løpet av dagen ble det også tid til å vedta en lapp til de som rengjører hotellrommene, etter en modell fra Fellesforbundet. Endre Klokkervold ville gjerne ha engelsk tekst på baksiden, men Jan Henrik Larsen som da måtte ha ordnet det siden han var sekretær i redaksjonskomiteen, klarte å snakke forsamlingen fra det. Han ville jo være med på festen om kvelden, han og. Kamerataften var på restauranten «Festningen» etter en omvisning på Akershus slott. Så tilbake til møtet.

Åge Blummenfelt forslo at det måtte folk med kunnskap om PAO og PAS inn i akkordgruppa, men fikk ikke gjennomslag for det.

Øyvind Grindheim gjenreiste et forslag om at innsamlede GPS data kun skal kunne brukes som dokumentasjon overfor ligningsmyndighetene. Han sa også hva han mente om samboerklausulen når det gjelder korte velferdspermisjoner. Nils Gunnar Knutsen gjenreiste forslag om at deltakelse i begravelse også må kunne gjelde for steforeldre med mer.

Bjarne Trondsen ville ha høydetillegg ved arbeid i rullestillas. Han gjenreiste forslag 275. Rolf Skår mente at alle de tre produktivitetsavtalene måtte ivaretas. Som nevnt ble de fleste av våre gjenreiste forslag vedtatt, men ikke dette eller noen rundt reise og offshore. Forslag 23 om eget bilag om pensjon og forsikring fra Oslo og Akershus ble vedtatt oversendt forhandlingsutvalget. Når dagen var omme hadde forhandlingsutvalget fått signal om hvilke paragrafer Landstariffkonferansen ønsket forbedringer på. Møtet onsdagen ble avsluttet kvart på fem, før man tok buss til Akershus Festning.

Bjarne Trondsen vil ha høydetillegg også fra rullestillas FOTO ØYVIND GRINDHEIM & BJARNE TRONDSEN.

Heidi Lie ville øke lønna til voksne lærlinger.

Preben Voltersvik ville ha bedre betalt for reisetid.

Sigurd Sævareid ville ha endringer i paragraf 9.

Av Arne Nesheim

Frekvensoppvarma og hektisk beslutningsdag.

Siste dag på Landstariffkonferansen var via redaksjonskomiteens innstillinger, prioritering og valg, men først et lite innblikk i en undersøkelse som Norsk Teknologi har fått gjennomført.

Gruppa «To vise» (Susann Sundquist og Kjetil Olsen) kom på besøk til oss også denne morgenen og ledet allsangen. Nina Farnes Hansen ga deretter en liten oppmerksomhet til Hans Petter Hverven som har vært med på 14 landstariffkonferanser.

Punkt 8. Norsk Teknologi sin Frekvensundersøkelse

Jan Aasarmoen introduserte Oddvin Breiteig fra Nelfo. Han presenterte en frekvensstudie som Sintef og NTNU har gjennomført for Norsk Teknologi. Man så på hvordan montørenes arbeidsdag ser ut med hensyn til tilretteleggelse og ledelse, påvirkning fra eksterne faktorer, samt læring/ erfaring for forbedringsarbeid. 8 ulike prosjekter var undersøkt. En observatør fulgte en montør gjennom hele arbeidsdagen på byggeplassen, med registrering pr 60. sekund, oppdelt i monteringsarbeid, forberedelser og tidstap. Undersøkelsen viser at det er mindre tidstap enn det som er gjengs oppfatning i byggebransjen. Sintef foreslår logistikkvurdering, logistikk-bud, at ting gjøres riktig første gang og standardisering.

Jan Aasarmoen som har vært i referansegruppen sa at dette bekrefter at vi vi har fagfolk med høyt kompetansenivå på planlegging, problemløsing og produktivitet. Vi burde kunne gjennom samarbeid på bedriften øke produktiviteten. Bernhoff kommenterte ufaglærte logistikkmedarbeider og at vi ikke må gå i fella med billig arbeidskraft. Det må være balanse mellom effektivitet og interessant arbeid. Fremgården stilte spørsmål akkord og innleie.

Punkt 9. Redaksjonskomiteens innstillinger

Redaksjonskomiteens leder Lars Roar Mjøen la frem arbeidet fra komiteen. De hadde laget 9 uttalelser om følgende:

- Kamp for fremtidens pensjonsordning.
- Regelverket i folketrygdens alderspensjon bidrar til sterkt økende forskjeller.
- Bemanningsbransjen er det organiserte arbeidslivets verste fiende.
- Om den Nordiske modellen.
- Kampen for full sysselsetting – Arbeid til alle må være jobb nr. 1.
- Vi må ta tilbake kontrollen over de ansattes personvern.
- Arbeidstidsordninger på land.
- Krise i Olje- og verftsindustrien.
- Tillitsvalgtes rettigheter må styrkes og respekteres!

Dirigenten åpnet for endringsforslag. Første ute var Sigurd Sævareid som kommenterte søndagsarbeid og foreslo at uttalelsen om bemanningsbransjen også sendes til Olje- og anleggsutvalget. Garberg var enig med Sigurd om at man skulle kunne jobbe søndager på rotasjonsordninger. Han hadde og endringsforslag til pensjonsuttalelsene, han mente der var faktafeil. Han sa videre at det ikke burde være nødvendig med FS vedtak før man foretar fanemarkering. Farnes Hansen ville også lufte fana om Geir ønsket det, men hun var i mot søndagsarbeid, selv på rotasjonsordninger. Frank Hagen var og i mot søndagsarbeid, så lenge det var folk som kom til han for å arbeide.

To vise ledet oss i allsang.

Skolering i forretningsorden

Øivind Wallentinsen ville sende uttalelsene til Landsstyret vårt og til Nettverk. Han kritiserte deretter behandlingsformen som dirigentene hadde lagt opp til. -Nå skal vi bare kunne opprettholde tidligere innleverte forslag, sa han. Dirigentene kan ikke åpne opp for nye forslag under dette punktet.

Jan Olav Andersen presiserte at som forhandlingsleder på LOK ville han forholde seg til gårsdagens vedtak dersom vi nå vedtar noe som er i motstrid til det. Han viste til at vi hadde vedtatt at vi skal kunne jobbe søndager i en rotasjonsordning. Atle Rasmussen forslo ordet sykdom inn i pensjonsuttalelsen.

Jan Henrik Larsen sa at alle uttalelsene vil bli sendt til Landsstyret, det er helt vanlig. Fiko ville stramme inn siste kulepunkt om nattkvarter i eget hjem.

Dirigentene trengte en pause for å vurdere hvordan de skulle behandle forslagene.

De startet så med å behandle Garberg sitt forslag, men da grep Wallentinsen inn og ville ha ordet til forretningsorden. Han sa at dirigentene skulle henvise til hvilket tidligere forslag dette gjaldt. Om ikke måtte forslaget avvises, sa han. Og språkvask kan allikevel gjøres i ettertid som vanlig.

Fiko sa til forretningsorden at har vi åpna for å komme med endring til uttalelsene så må vi gjøre det. Jan Henrik Larsen mente at Wallentinsen har rett, men dirigenten åpnet for å komme med endringsforslag så her er den gamle forretningsorden endret fra dirigentene. Wallentinsen sin måte er den rette, sa Larsen.

Dirigentene spurte; skal vi følge gammel praksis. Flere fra salen ropte ja. Dermed avvises alle forslag som ikke har vært i bordet før. Atle Rasmussen ville ha et tillegg inn om sykdom. Heldigvis var det levert inn fra før og kunne dermed behandles. Atle fikk støtte og det ble satt inn «og ved sykdom» i uttalelsen om pensjon.

Sigurd Sævareid fikk medhold i at uttalelsen om bemanningsbransjen også skulle sendes til Olje- og anleggsutvalget. Til uttalelsen om arbeidstidsordninger på land så var det to forslag til endringer vedr søndagsarbeid. Forslagene fra Farnes Hansen og Fiko ble avvist siden de ikke var innlevert før. Uttalelsen ble så vedtatt med tillegg fra Atle Rasmussen og Sigurd Sævareid.

Klokken 11.30 var punktet over. Uttalelsene sendes Landsstyret og Nettverk.

Punkt 10. Prioriteringer og oppgjørsform.

Bjørn Fornes innledet. Laglederbenken på skråplanet hadde laget et forslag til prioritering i tråd med det som de tror salen har ment, sa han. Tjenestepensjon via samordna oppgjør og om ikke det lar seg gjøre, forbedre §1 så ingen går ned i lønn ved avtaleinngåelse, øking i 3A, og spesielt for arbeidstaker uten fagbrev, samt bedre vilkår for reisepersonell.

Taletiden ble nedsatt til 4 minutt første gang og to minutt andre gang.

Wallentinsen var først ute i debatten. Han ville ha pensjon på topp uansett, og paragraf 9 som andre prioritet, med elektronisk overvåking som nummer tre. Og som fjerde prioritering 3A og økning av beregningsgrunnlaget offshore. Han kritiserte forslaget om å øke lønna for arbeidstakere uten fagbrev siden det ikke har vært reist et eneste forslag om det. Han mente det var respektløst i forhold til forsamlingen.

Han ville ha oppgjøret som forbundsvist oppgjør. Vi har best resultater i forbundsvise oppgjør, sa han.

Garberg var enig i at pensjon var viktig og at man står samla i LO, men om det blir forbundsvist, innstramming av midlertidig ansettelse som førsteprioritet.

I tillegg fortjener reisemiljøet å få prioritet

Til tross for høy temperatur inne i salen fløt elven utenfor helt stille.

Tekst Arne Nesheim
Foto Bjarne Trondsen

nummer to. Heving av 3A må være ved å flytte penger fra 3E. Lunsj ble så avholdt fra 11.47 til 12.15. Vi hadde i starten av lunsjen en samling i delagasjonen og ble enige om å foreslå følgende: Pensjon i samordna oppgjør. Om det blir forbundsvist ville vi ha faste ansettelser, forbedring for reisepersonell og øking av 3A, med spesiell vekt på arbeidstakere uten fagbrev.

Innspurten

Debatten fortsatte etter lunsj. Farnes Hansen ville ha pensjon med forhandlingsrett som punkt 1, så paragraf 4 og 9, og som tredje innstramming i innleie. Jan Henrik Larsen sa at noen beskriver Garbergs motstanderne på en gal måte, at folk forrige gang ble lurt. Sist var det ja til resultatet både i landet og i Trøndelag. Vi er gode mennesker alle sammen og så vurderer vi på forskjellige måter, sa han. Åge Blummenfelt sa at vi støtter pensjon og samordnet oppgjør. Skal vi gjøre det skikkelig må vi bruke hele LO. Om ikke det blir samordnet vil vi ha innstramming for midlertidige ansettelser og for bemanningsbyrå på topp. Deretter forbedring for utenbyspersonell, og som tredje øke 3A, herunder betydelig økning for arbeidstaker uten fagbrev. Dirigentene refererte forslaga og satte strek. Fiko støttet Oslo. Gjestad støttet Trondheim.

Illusjonsmakeri

Jan Olav Andersen sa at å tro at vi kunne få på plass pensjon i et forbundsvist oppgjør er illusjonsmakeri. Bjørn Fornes hadde oppsummering. Han var enig i at pensjon ikke er lurt i forbundsvist oppgjør.

Det var så tid for votering.

Forslag om forbundsvist fra Wallentinsen settes opp mot samordna oppgjør. Samordna fikk flertall. Dirigenten prøvde så å lure vekk forslagene fra Garberg og Blummenfelt. Han mente de hadde falt.

Ove Toska var uenig i det og hadde ordet til forretningsorden. Åge Blummenfelt også. Dersom det ikke blir samordna har vi en annen prioritering enn innstillingen, sa han. Det var nå kaoset på dirigentbordet nærmet seg fullkommenhet, men etter en stund steg det ny orden opp. I del to, at om oppgjøret gjennomføres forbundsvist så ligger der tre forslag til prioritering, ble det sagt. Sikringsbestemmelse mot lønnsnedgang. Tjenestepensjon, pensjon, fast ansettelse, stramme inn midlertidige ansettelser.

Innstillingen falt. Så måtte man velge mellom de to forskjellige. Pensjon settes opp mot faste ansettelser. 56 stemte for tjenestepensjon. 36 stemte for faste ansettelser. Pensjon og forhandlingsrett fikk 53 stemmer. Paragraf 9 prioriteres som punkt 2

Det ble vedtatt å flytte økonomi fra 3E til 3A som prioritet 3 med 70 stemmer.
Resultatet ble da om det blir forbundsvist:

1. Pensjon
2. Paragraf 9.
3. Flytte økonomi fra 3E til 3A.

I tillegg stramme inn midlertidige ansettelser. Forhandlingsutvalget fikk fullmakt til å uforme endelige krav. Denne gangen bør det handlingsrommet benyttes.

Punkt 11. Valg.

Forslaget fra valgkomiteen ble utdelt. Dirigenten oppfordret til at de som ønsker å endre navn gjør det under debatten og at det ikke gjøres endinger under avstemmingen.

Øyvind Grindheim fikk varaplass i forhandlingsutvalget.

Jan Olav Andersen avsluttet Landstariffkonferansen.

Leif Olsen fikk ordet og la frem forslaget. Det var 11 personer i valgkomiteen, vi har hatt to møter, og vi har tatt hensyn til geografi. Fire går ut av forhandlingsutvalget, sa han og videre at, selv om det var uenighet i valgkomiteen har man kommet til en enstemmig innstilling. Ingen ønsket ordet til saken. Forslaget fra valgkomiteen ble deretter enstemmig vedtatt.

Atle Rasmussen etterfulgte Karsten Bøe i Forhandlingsutvalget. Remi Unnvik fortsetter i Installasjonsutvalget og Elbus-styret. Kjell Sverre Aasheim og Karsten Bøe fortsetter i Olje- og anleggsutvalget, med Sigurd Sævareid på varaplass. Øyvind Grindheim fikk tredje varaplass i Forhandlingsutvalget og Heidi Lie fikk ande varaplass i Installasjonsutvalget.

Konferansen har gjort jobben sin, og gitt nødvendige fullmakter, sa forbundslederen i sin avslutningstale. Forvaltning av tariffavtalene er forbundets viktigste oppgave. Landsstyret tar endelig standpunkt i desember. Som oftest følger de det som gjøres på LTK. Kravene er det denne konferansen som bestemmer. Vi gjør nå lurt i å forberede oss på konflikt. Han gratulerte de nyvalgte. Han takket alle for innsatsen og sa at vi gleder oss til neste landstariffkonferanse som blir i Tromsø. Jan Olav Andersen ønsket vel hjem klokken 13.15

På kryss og tvers gjennom Europa med sterke opplevelser

Av Arne Nesheim

På vei til hotellet i Madrid en dag forsinket. FOTO ARNE NESHEIM

Etter flere års planlegging og avsetning av midler arrangerte Distriktet med sine fagforeninger faglig studietur til Spania i begynnelsen av september 2015. Vi skulle besøke det spanske fagforbundet UGT, vi skulle besøke utopien Marinaleda, og vi skulle besøke de som leter etter spanjolenes tapte hukommelse.

Karsten Bøe fant ut at de hadde Bordeauxvin i Bordeaux. FOTO ARNE NESHEIM

En spent forsamling

på 26 personer møtte opp på Flesland flyplass om formiddagen den 2. september. Vi skulle reise til Spania. Første etappe gikk til London Heathrow. Der var det litt venting før vi gikk om bord i et nytt fly som skulle ta oss siste etappe til Madrid. Vi kom nesten havveis, til Biscayabukta, før vi begynte og få dotter i ørene. Ute-temperaturen var plutselig steget fra minus førti til pluss en. Vi måtte ha gått ned i høyde. Det stemte. Snart kom kapteinen og fortalte at det var noe galt med trykket i kabinen. Derfor hadde de gått ned. Etter en stund fikk vi beskjed om at flyet skulle lande i Bordeaux i Frankrike. Der gikk vi inn for landing med brannbiler som følge. Etter noen timer venting, først om bord i flyet og deretter på flyplassen, ble vi skysset til forskjellige hotell for overnatting. Etter 14 timer reise kunne vi sjekke inn på hotell og ta kveld. Vi kunne da konstatere at møtet med UGT, som var planlagt dagen etter måtte kanselleres for de fleste av oss. Henning Solhaug fra forbundet som hadde reist med annet fly fikk ta det møtet for oss.

En dag forsinket

Neste dag ble vi hentet på hotellet klokken halv 10. Bussen gikk til flyplassen i Bordeaux, og vi var blitt fortalt at flyet skulle gå til Madrid klokken 12. Etter innsjekk og bekreftelse på at flyet skulle gå 12.20 ble det en liten samling for delegasjonen ute på terminalen. Der ble det konstatert at møtet med det spanske fagforbundet UGT måtte utgå, men vi håpte å få med oss resten av programmet. Etter en times flytur landet vi omsider på Madrid flyplass. Vi tok toget inn til Atocha, og fant hotellet Rafael Atocha der vi skulle bo. Kvelden gikk med til middag og besøk på Sofia Reyna museet der hovedattraksjonen var Picassos Guernica, før kvelden ble avsluttet med flamenco-cabaret på Corral de la Moreria.

Utopien som ble virkelig

Fredag morgen gikk turen til kooperativet Marinaleda litt lengre sør i Spania. Bussturen tok over fem timer hver vei, så vi fikk sett litt av landet der vi kruset av gårde i 120 på Autovia del Sur. Vi så overveldende store jordbruksområder. Oliventrærne stod i endeløse rekker på store deler av området mellom Madrid og Marinaleda. Enkelte steder var det også vinranker å se. Vel fremme i Marinaleda ble vi møtt av en hyggelig dame, vår kontaktperson Mariela Munoz Gomes som også bidro med tolking til engelsk. Hun viste oss inn i et plenumsrom, og etter hvert kom borgermesteren i byen, Juan Manuell Sanchez Gordillo og hilste på oss. Spørsmål ble stilt på engelsk og norsk, oversatt til spansk delvis av Henning Solhaug og delvis av Mariela Munoz Gomez. Et samfunn lar

Flyet måtte legge om kursen.
FOTO BJARNE TRONDSEN

seg innrette på mer enn en måte. Marinaleda er et kollektiv med svært liten lønnsforskjell. Målet er å holde folk i arbeid, og løse utfordringene i fellesskap. De dyrker oliven, sukkererter, asparges, brokkoli, løk og bønner. Ved variert dyrking har de økt sesongene for høsting og dermed også arbeidstimene.

Arbeidsledigheten i Spania totalt sett er 27% og ungdomsledigheten er på over 50%. Vi fikk bekreftet at arbeidsledigheten i Marinaleda var lav, omlag 5-6%, men det var sesongsvingninger alt etter hva de kunne høste til de ulike årstider. De mente det var vanskelig å få god nok markedstilgang, for både myndigheter i landet og store selskap motarbeidet dette prosjektet. Det viste seg imidlertid da vi skulle spise middag litt senere på den lokale restauranten at de var tom for sin egen olivenolje med varemerket Omar, så noe måtte de da ha fått god omsetning på. Vi snakket også om ARMH, den politiske situasjonen i landet og korrupsjon, før vi fikk en omvisning i selvbyggerområdet. Folk kan her få bygge sin egen bolig, enten ved egeninnsats eller ved at de betaler noen for å gjøre arbeidet. Materialene og tomten blir betalt av kommunen og den enkelte familie betaler 15 Euro i måneden til alt er nedbetalt. Om de reiser sin vei overtar kommunen huset i følge Wikipedia. Mariela som viste oss rundt visste imidlertid ikke noe om dette, for som hun sa «det var ingen som hadde flyttet». Folketallet i Marinaleda er økende. Vi ble fortalt at det nå bodde 3000 mennesker i kommunen. Etter middag på den lokale restauranten hvor vi spiste en full og rikelig treretters middag til en billig penge (100 kroner pr person) og en liten spasertur, gikk veien tilbake til Madrid med buss. Vel fremme like før midnatt var det godt med en natts søvn før delegasjonen samlet seg i møterommet på hotellet klokken 9 lørdag morgen. Ove Toska startet lørdagen med å si godmorgen på spansk og deretter ble det tid for en oppsummering av samlingen så langt. En busstur å huske og imponerende at noen kan stå i en slik ide så lenge, var blant kommentarene fra besøket i Marinaleda. Noen kunne tenkt seg mer fakta om kommunen. Det er ikke alle steder at borgermesteren stiller opp for å møte en slik delegasjon som vår. Kommer modellen til å bli videreført når borgermesteren går av? Vi gjør kål på vår egen klode. Kanskje et slikt samfunn kan gjøre en forskjell? Kanskje vi bør få kooperativet hjemme til å importere olivenoljen Omar fra Marinaleda?

Inngrodd frykt

Ove Toska og Åge Blummenfelt orienterte om den spanske borgerkrigen. I 1936 ble det valgt en venstrekoalisjon som regjering. Høyresiden i Spania ville ikke akseptere valget. I juli 1936 forsøkte høyresiden med General Franco i spissen å gjøre statskupp. Dette førte til en borgerkrig som vare i 3 år. Tyskland med Hitler og Italia med Mussolini deltok med store styrker på Franco sin side, men 40.000 frivillige fra hele verden meldte seg på regjeringens side. Men det hjalp ikke. Picassos Guernica som vi så, illustrerer borgerkrigens brutalitet og mangel på hemninger. Guernica var en liten landsby

Solcelleparkene var store. FOTO BJARNE TRONDSEN

Møte med ordføreren i Marinaleda. FOTO BJARNE TRONDSEN

som ble terrorbomba. Fascistene vant, og i 1939 stod Franco frem som leder i Spania. Det var han frem til sin død i 1975. Det var et brutalt diktatur og de som var motstandere forsvant. Spansk motstandsbevegelse oppfordret til turistboikott helt frem til 1976. Også nordmenn var med og sloss i den spanske borgerkrigen og det var i denne tiden at Norsk Folkehjelp så dagens lys.

Om vestmaktene hadde stoppet Franco i Spania kunne andre verdenskrig sett helt annerledes ut, mente Åge Blummenfelt. Nord i Spania ble mange prester som ikke støttet fascismen henrettet. Sovjet støttet republikken med våpen, men det førte til splittelse. Republikken ble sprengt. Kirken var i hovedsak på Francos side fordi republikken ville ta makt fra kirken blant annet m.h.t utdanning. Demokratiet var ikke sterkt nok til å ta et oppgjør med Francotiden da det i 1976 ble bestemt at Spania var et demokrati, og det spanske folket lider fortsatt av det.

De finner Spanias tapte hukommelse

Klokken 10.15 fikk vi besøk fra ARMH. (På spansk: Asociacion para la Recuperiacion de la Memoria Historica.) Emilio Silva som er president, Bonifacio Sanchez Cepa og tolken Marina. Marina fortsatte med frivillig arbeid for ARMH etter at hun hadde funnet sin egen bestefar. ARMH er en frivillig organisasjon som leter etter savnede som ble drept av Franco-regimet. Mange var blitt lagt i massegraver. 114 000 mennesker er savnet og så

Selvbyggerhus i Marinaleda. FOTO BJARNE TRONDSEN

Juan Manuell Sanchez Gordillo. FOTO BJARNE TRONDSEN

Overrekking av gaver. FOTO BJARNE TRONDSEN

langt har organisasjonen funnet levninger etter ca. 6000. Det var først i år 2000 at man startet arbeidet, da bestefaren til Emilio ble funnet. Myndighetene i Spania hjelper ikke til i dette arbeidet, heller tvert i mot. FN har krevd at Spania skal ordne opp, men de viser bare til loven om amnesti. EU er handlingslammet. ARMH får imidlertid støtte fra mange utenfor Spania, og de var veldig glad for vår bevilgning. Etter Francos død i 1975 fikk alle som hadde arbeidet for han amnesti for sine forbrytelser, og det har etter det vært tverrpolitisk enighet i Spania om at man ikke skal gjøre noe mer med saken. Mange pårørende har dermed levd et helt liv uten å få vite hva som har skjedd med sine kjære som bare forsvant. Samtidig har frykten for diktaturet levd videre og bidratt til å hindre at spørsmål ble stilt. Spania har aldri tatt et skikkelig oppgjør med Franco-regimet og de trenger enda en ny generasjon politikere før de vil klare å ta tak i det. De fleste politikere i dag er for godt tilknyttet det gamle systemet.

Valg i desember

Bonifacio Sanchez Cepa fortalte oss også om den politiske situasjonen i Spania foran valget som skal være i desember, og Podemos sin fremvekst. Vi ble også fortalt at organisasjonsgraden i Spania er svært lav. Av en befolkning på 47 millioner mennesker er det kun to millioner som er organisert i fagforeninger. "Når vi forteller at vi blir hjulpet av norsk fagbevegelse men ikke av den spanske staten, er det et godt eksempel på hvordan situasjonen er", sa presidenten for ARMH til slutt. Før avslutning la Ove Toska fram en støtteuttalelse signert fra hele vår delegasjon til AMRH. Foruten politisk og medmenneskelig støtte fulgte en felles bevilgning på 25 000,- kr (2700 €) til støtte i deres arbeid. Etter lunsj og avslutning i møterommet ble det tid for refleksjon for den enkelte deltaker. Vi har det godt i Norge. La oss ta demokratiet i Norge på alvor slik at historien ikke kan gjenta seg. Om kvelden var det felles middag på en restaurant med navn Casa Jacinto. Søndag morgen den 6. september var det tidlig opp og avreise klokken ni til flyplassen. Turen tilbake hjem via London tok hele dagen, og vi landet på Flesland ca. klokken åtte søndag kveld. Litt klokere.

Henning Solhaug hadde tilrettelagt turen godt for oss FOTO BJARNE TRONDSEN

Solidaritet for Spania. FOTO BJARNE TRONDSEN

Fra møte med ARMH. FOTO BJARNE TRONDSEN

Tekst Carlos Lòpez
Fyllingsnes

Tilbakemelding fra lærling i bedrift

Lærlingar er ein av våre viktigaste resursar når det kjem til bedrifter og organisasjon arbeid. Det er her vi kan forma framtidige montørar og ikkje minst kubbleder.

2015

Spørsmål og samtale

Navn: Kristian Bakketun
Lærling i firma Apply TB Bergen.

Spørsmål:

1 -Trivest du i firma og yrket?
Han trivest i firma og liker faget bedre og bedre etter som tiden går.

2. Føler du at lælingansvarlig og bedrift tar seg av lærlingane på ein riktig måte?
Ja, opplever at det fungerer fint og ingen ting å klage på det.

4. Er du organisert?
Vart organisert med ein gang han vart lærling i bedrifta.

5. Leser du montørforum når dette kjem ut?
Veit om det, men har ikkje lest noko på det nei.

6. Vil ein App på bladet hjelpa til at fleire vil lese det?
Det vil nok det, mykje lettare å berre gå inn på den og få blade opp med ein gang.

7. Noko ann han synest kunne være med i bladet som kunne være interessant for lærlinger lese?
Her kunne det forslag om at det kunne være 10 tips til fagprøven i bladet.

Samtale:
Han gleder seg vidare også til å ta fagprøven og bli montør. I løpet av tiden sin som lærling har han våre innom prosjekt, maritim og service. Etter end lærlingtid vil han gjerne jobba vidare i firma på maritim avdeling vist han får tilbud om det. Føler også at lærlingtiden har hjelpt han til å bli meir utadvent enn han var før.

Løs ordfloken

XORD .no	ROM	... OM PØ	FAG-ARBEIDER		TERNING-KAST / HVAL	MELKE	SØLV / DRAMA		VARMT AVLUKKE	TIL-HENGER-SKARE		PÅSTO / PLATE	TIDS-PUNKT	FREMMED-HAT		KAN STAT VÆRE	FRØET
REDUK-SJON														VÆR HILSET / SVIDD JORD			
SØLEDAM / SPANDERE				STAND-ARD / NR. 2				KAPRE / GISP			GNIR / PLANTE						
		AKTE PÅ / AVGITT					SMÅTT OM .... / RIPE					GREN					
PLAGG												PÅFØLG-ENDE / BAKKE					
				TUMME-LUMSK	BLAND-ING	DRA DIREKTE / SJOFLE				GRISK / VENTET				GAD VITE OM / PILOT-REDAKTØR			
SMØRE-MIDDEL																	LØVTRE
		FUGL / FÅ						FORENE / FUGLE-BOLIGEN				= HELLAS / ELV I SVEITS			MÅNE / GLISE		
IMENS / TREKK-VOGN				LYSNE							FRI-STEDER / SKREDET						
5700	HELLIG-DOM			LANG-SOMME / FORHENG					VEKSEL-EN / LAPS								NED-BØREN
DÅR-LIGST / MAMMA						STUND / OMRÅDE				REGN-FATTIG / TANKE					KRIGS-GUD / TIBET-GASELLE		
			HODE-PLAGG / KANTET				TIDSROM / LØFTE										
STØTENDE STENG-SEL												NR. 9	KUNN-SKAP / 500				
SKITT					PERI-ODE									TILBAKE			

■						S		S					T		T		
	L	O	K		S	K	A	I		B	E	S	V	A	R	E	S
	E	L	A	S	T	A	N		S	T	Ø	T		T	A	N	E
	D	E	I	L	I	G		N	T		S	Ø	R	O	V	E	R
	P	G		E	G		E	U	R	O		L	I	M	E		V
B	Æ		U	T	M	E	D		Ø	N	E			A	L	F	A
	R	A		T	A	V	L	E	M	O	N	T	Ø	R		E	L
	E	T	N	E		N	E	R	A		T	E	K	S	E	L	
	R	E	I	S	T	E		I	V	E	R	K	S	E	T	T	E
		N	O		I	R	A		B	L	E		E	N		H	I
T	R	E	B	O	R		M	A	R	S		E		A	S	E	N
	O	R		F	O	R	B	R	U	K	S	M	Å	L	E	R	
	S	N	O	R		H	A	R	D		A	S	K	E	T	R	E
	T	E	L	E	N	O	R		D	U	K		E	T	T	E	R

Løsningsordet (gul stripe) kan sendes firmapost@elogitbergen.com merket Kryssord-Mediautvalget.
Minst en vinner vil bli trukket ut og får navnet sitt i neste nummer.
Det ble ikke trukket ut noen vinner forrige gang, men i stedet ble det sendt T-skjorter til de som har blitt trukket ut tidligere. T-skjorten har teksten: Jeg har løst X-ord i Montørforum.
Sverre Fon tok kontakt og sa at vi burde ta med løsningen fra forrige nummer i bladet, og det har vi derfor startet med fra dette nummeret. Riktig løsningsord i nummer 1-2015 var: Strømavbrudd.

Av Kjell Sverre Aasheim

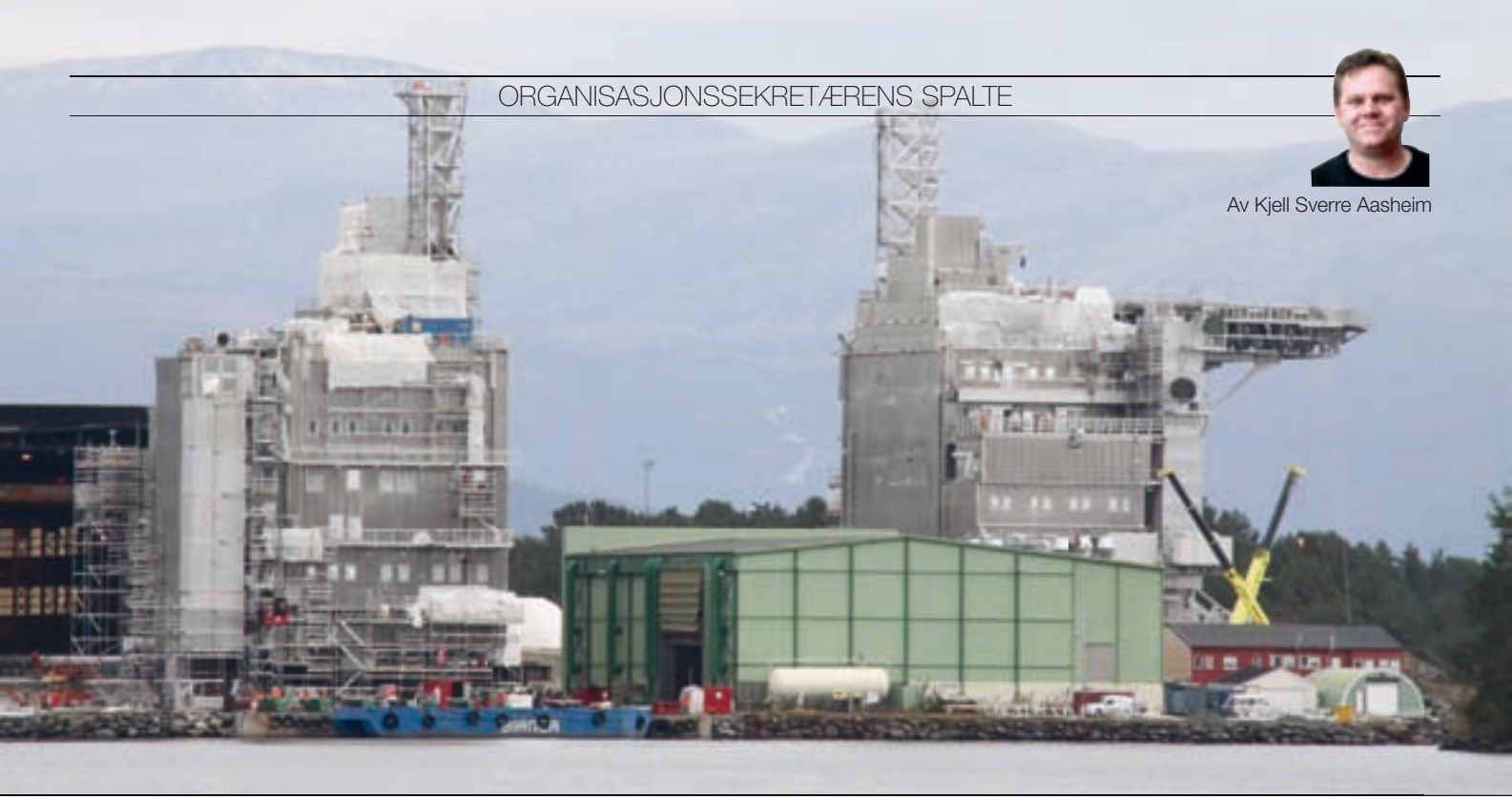

Apply Rig&Modules installerar for tida for Statoil bustadkvarteret til Gina Krogh til venstre i biletet, og til høgre ligg Ivar Aasen som skal leverast til Det Norske. I tillegg til desse to held dei også på med ein modul på 30 lugarar som skal til Oseberg C plattforma. Alle desse kunne vore gode prosjekt å jobba akkord på.

Produktivitetsavtalen Onshore - kva no?

Denne overskrifta har vore brukt tidlegare, nærare bestemt i 2011 før Landstariffkonferansen i Trondheim. Eg hadde då eit innlegg i Nettverk der eg peika på ein del forhold som måtte rettast opp i for Produktivitetsavtalen Onshore. Akkurat det same er gjeldande for Produktivitetsavtalen Skip.

Eg peika den gongen blant anna på berekningsgrunnlaget i avtalane, som då var 20 kroner lågare enn satsen i §3A. Det er openbart at ved så stor forskjell vil det vera ei utfordring å klara å få til ein produktivitet som sikrar ei god og anstendig løn til den enkelte.

Underteikna og John Helge Kallevik hadde i 2012 kurs i Produktivitetsavtalen Onshore for ein bedrift som hadde til hensikt å arbeida etter avtalen. Det var enighet mellom leiinga og klubben om å arbeida etter produktivitetsavtalen, og begge partar var med på kurset. Når kurset var ferdig var situasjonen den at enigheten på bedrifta var endra til at dei ikkje ville arbeida produktivitet likevel. Dette var rett og slett på grunn av at verdien av avtalen var altfor dårleg, og at det ikkje ville vera mogeleg å sikra ei anstendig løn gjennom akkordarbeid.

Etter dette har det vore ytterlegare ein reduksjon av avtalen i forhold til satsen i LOK §3A, og skilnaden er no på 23 kroner. Me har no gjennomført Landstariffkonferansen 2015 der me gjorde vedtak om krav og prioriteringar til tariffoppgjeret i 2016. Som så mange gonger tidlegare hadde Elektroarbeidernes Fagforening Hordaland, Sogn og Fjordane levert inn forslag om forbetringar på Produktivitetsavtalen Onshore, og avtalen for skip. Forslaget om å auka berekningsgrunnlaget opp til satsen i §3A fekk slikt vedtak:

Forslag nr.146
Innstilling til §C: Beregningsgrunnlaget heves betydelig
Vedtak: Vedtatt (vedtaket omfatter innstillingen og vedtatte endringer og tillegg vedtatt på konferansen)
Enstemmig

Det pågår for tida ein akkordkampanje i forbundet, og det er veldig bra. Det som ikkje er fullt like bra, er at kampanjen ikkje omfattar PAO og PAS, men kun fokuserar på Akkordtariffen for landbasert virksomhet. Manglande vedlikehald av PAO og PAS gjennom mange år har ført til at det er mange av våre medlemmar som i praksis ikkje har eit tilbod om å kunna jobba akkord. Det vert spanande å sjå om vedtaket om betydeleg auke av berekningsgrunnlaget vert følgt opp, og at den skjeivheten som har ramma PAO og PAS vert retta opp slik at me igjen kan ta avtalane i bruk.

Kjell Sverre Aasheim

Tekst og bilder: Øyvind Grindheim

Medan leiaren **var på ferie**

27 representantar + Knut Marius Dale frå Sparebank 1 var tilstade på halvårsmøtet i Distrikt Hordaland Sogn & Fjordane fredag 16. oktober, der nestleiar Svein Davidsen ynskte velkommen.

Svein starta med å sei at Bjørn Fornes var invitert men kunne ikkje komme grunna førebuing til Landstariffkonferanse. Han fortsette med å snakke om flyktningkatastrofa i Midtausten og Europa, her oppmoda han alle til å støtte via Norsk Folkehjelp. Svein tok så opp den aukande arbeidsledigheita i heile landet og at Stavanger områder er hardt ramma. I 2017 må vi få skifta ut regjeringa slik at vi kan byggja eit samfunn som vi vil ha. Som tillitsvalde må vi utfordre medlemmane vår på kva vi ynskjer. Kommune og Fylkestings valet gjekk i den retning vi ynskte, men det var ikkje bra at AP i Bergen gjekk i kompaniskap med venstre, fagbevegelsens verste fiende. Svein kom også inn på Elektroarbeiderenes Fagforeining sitt arbeid med å avdekke sosial dumping. Dette arbeidet har smitta over på Energiforeininga også slik at sosial dumping hos BKK har blitt avdekka. Han nemnte også Enemona saken med underbetalte arbeidarar på barnesjukehuset på Haukeland. Det er viktig med god media dekning i slike saker, sa han. Han avslutta med at smarte målarar skal installerast og at FKE skal gjelde ved dette arbeidet, det vil sei at bedrifta må vere registrert med elektroinstallatør. Over 2 millionar målarar skal bytast i Norge.

Orienteringssaker

Åge Blummenfelt orienterte om yrkesfagas utfording og departementet sitt arbeid med en intensjon om å slå saman fleire programfag. Elektrofag, bygg og anlegg og industriell produksjon foreslåas slått saman. Dette vil svekka yrkesfaga og føre til meir privatisering. Dette fører også til at det blir lengre tid på skule før dei begynner på det dei skal. Åge orienterte også om Hemmersbach som har IT-drift på Statoil sine kontor og har sagt nei til å inngå tariffavtale. Det er IKT overeinskomsten som vil bli gjeldande i dette tilfelle og bedrifta har ca. 80 tilsette i Norge. Riksmeklaren er nå på banen og skal prøve å ordne opp. Om det ikke når frem kan det bli streik hos Hemmersbach fra slutten av oktober.

Atle Rasmussen orientere om Enemonasaken.

Øyvind Landsvik orienterte om teleprosjektet.

Åge Blummenfelt orienterte om krav om tariffavtale hos Hemmersbach og yrkesfagenes utfordringer.

Atle Rasmussen orienterte så om Enemona saken der Bulgarske Enemona fikk elektrokontrakt på barnesjukehuset på Haukeland for fleire år sidan. I sommar blei det avdekka at det føregjekk sosial dumping. Vi fekk kontakt med dei 30 elektrikarane som alle blei organisert. Det viste seg at det var doble lønnslipper og underbetalte arbeidsfolk. Enemona forlèt landet. Helse Bergen kansellerte kontrakten og det er lyst ut ny anbodsrunde for å sluttføre arbeidet. Frøland og Noss har fått kontrakten med vidareføringa. Helse Bergen har undersøkt og frikjent seg sjølv. Vårt krav om at dei må ta ansvar for lønningane til folka har dei ikkje fylgt opp. Enemona krev no Helse Bergen for 20 millionar for oppgjer, og Helse Bergen har sendt krav til Enemona på 40 millionar. Det blir nok rettssak, men ingen vil ta ansvar for lønna for folka som var der.

Det er svært krevjande dersom vi skal gå til rettssak for at folka skal få si rettmessige lønn.

Øyvind Landsvik orienterte om teleprosjektet. Ca. 60 bedrifter er kartlagt, de hadde 8 mrd. i omsetning og 500 tilsette, få hadde tariffavtale, under halvparten var organiserte. Det er ikkje uvanleg med snitt lønn på 160 000 altså er det openbart at der skjer sosial dumping. Øyvind bad alle komme med tips slik at vi kan få organisert folka i denne bransjen og få på plass tariffavtalar.

Arthur Sjursen orienterte om HMS- og studieverksemda og den aktiviteten som hadde vert siste året og planlagde kurs framover. Siste orienteringsak var arbeid med tariffoppgjeret 2016. Her starta Svein Davidsen med Energibransjen som skulle ha Landstariffkonferanse (LTK) i starten av november. Tore Haugland fortalte at IKT og Spekter også skulle ha LTK i november.

Og Remi Unnvik at LOK skulle ha LTK i påfølgjande veke på Lillestrøm der vi skulle reise med ein delegasjon på 20. Alle hadde gjort eit godt stykke arbeid i sine fagforeiningar og hadde pensjon som eit viktig punkt til LTK, i tillegg til kjøpekraftforbetring. Energibransjen hadde også fokus på vaktordningar, IKT og Spekter lønnsutvikling og likelønn, medan LOK hadde tilleggs punkt som akkordtariffen, sosial dumping, etterutdanning og AML.

Økonomi:

Kasserar Tore Haugland gjekk i gjennom distriktet sin økonomi som hadde eit resultat hittil i år på over 200 000 kr.

Temadebatt LO-Favørordningane:

LO Favørordningane var temabatt på halvårsmøtet. Her gjekk organisasjonskonsulent frå Sparebank 2 SR-Bank, Knut Marius Dale gjennom LO Favørordningane. Han starta med historikken til LO og LO Favør. Forsikringane starta som gravferdskasse. Fellesutvalet for forsikringsordningane i LO godkjenner alle nye element i ordninga. LO eiger ca. 9% av Sparebank1-SR Bank. Vidare fortalte han om mobil appen, og at EL & IT er forbundet som har dei beste forsikringane.

Dale gjekk så igjennom alle bokstavane på medlemskortet:
R - Topp Reiseforsikring.
H – Kollektiv heimforsikring.
G – Grunnforsikring.
F – Fritidsulykkeforsikring.
O – Uføre- og ektefelleforsikringa

Han sa litt om fordelane til lærlingane, dei får reiseforsikring, kollektiv hjem og grunnforsikring gratis, og at dette måtte være eit kjempevervemoment.

Han oppmoda alle til å ta bilete av ting ein har i heimen og lagre det utanfor huset i tilfellet ein treng forsikringa. Til slutt informerte han om ordningar som betalingsforsikring bustadlån og advokatforsikring, samt at det gis 25% samlerabatt hos Sparebank 1 SR-bank om man samlar alle forsikringane der. Dette var eit tema som engasjerte, her kom mange spørsmål frå salen, spesielt på reiseforsikring.

Svein Davidsen avslutta med og takka av møteleiinga, Heidi Lie og Morten Bildøy, sekretær Arne Nesheim og kasserer Tore Haugland.

Han ønskte deretter alle ei god helg og vel heim.

Knut Marius Dale fra Sparebank 1 SR Bank fortalte om LO Favør-ordningene.

Morten Bildøy og Heidi Lie var dirigenter. Her har de fått beøk av Arthurs Sjursen som orienterte om kursvirksomheten.

Det var bra frammøte. FOTO ØYVIND GRINDHEIM

MONTØRFORUM
MEDLEMSBLAD FOR ELEKTROMONTØRENES FORENING - AVD. 113.
N·E·K·F
TEKNOLOGI – VÅR FREMTID

Montørforum er i sin 25. årgang og fyller 25 år i januar

Vi tar et lite tilbakeblikk og intervjuer primus motor for bladet Erik Grytdal

Det var i januar 1991 at Montørforum så verden for første gang, og medlemmene kunne oppleve dette fenomenet.

Den 26. april 1990 ba Medieutvalget styret om lov til å sette i gang og ut på høsten fikk man klarsignal. Erik Grytdal var svært sentral både i vedtaket og i utvikling av bladet. Han hadde vært medlem i Elektromontørenes forening i Oslo som hadde eget medlemsblad og som klubbsekretær i telefonsentralklubben ved EB arbeidet han også med egen klubb-avis der. Grytdal ble overført til bedriften EB National Elektro i Bergen i 1988 og året etter ble han valgt inn i Medieutvalget i den gang Elektromontørenes forening. Han foreslo for de andre i utvalget at det var lurt å lage et eget medlemsblad. På den tiden hadde Fagforeningen et samarbeid med El-tilsynet og Installatørforeningen om bladet Kontakten, men det var behov for noe eget. Medieutvalget hadde tidligere også drevet med nærradiosendinger, men dette var begynt å dabbe av.

Erik Grytdal var redaktør for bladet fra første nummer og frem til han gikk ut av Medieutvalget på fagforeningens årsmøte i 2008. Gjennom 18 år og 30 utgaver av bladet har Erik Grytdal absolutt satt sitt preg på Montørforum, og lagt et godt fundament slik at det var en enkel oppgave å videreføre bladet.

Erik Grytdal installerer i dag et bygg like ved jernbanen i Bergen. FOTO ARNE NESHEIM

Erik Grytdal arbeider fortsatt i samme virksomhet som i 1988, men han har opplevd flere navneskifter fra den gang. Bedriften heter i dag Caverion Norge AS og Grytdal installerer for tiden elektriske anlegg i et kontorbygg like ved jernbanen. Det passer godt for en som bor i Arna. Hvis du vil lese mer om Grytdal sin innsats i fagforeningen vil vi anbefale historieboken Elektrikere mot strømmen, utgitt i 2003.

25 årgang, og snart 25 års dag for bladet. Hva føler du nå? spør vi Grytdal.

Først og fremst at tiden går grådig fort. Med 25 årsjubileum må vi vel ha gjort noe riktig.

Hva var drivkraften til å utgi bladet?

I motsetning til dagens informasjonsoverflod var tiden før internett preget av informasjonsunderskudd. I dag kan du aktivt søke opp mye informasjon om du vet hva du er ute etter. Men da som nå blir fagbevegelsens virksomhet konsekvent underkommunisert i media, i forhold til dens tilslutning og samfunnsmessige betydning.

For meg framsto et eget medlemsblad som svaret på informasjonsmangelen lokalt. Men oppgavene var flere. Bladet burde bygge fagforeningens identitet og klubber sterkere, og det var nødvendig med en radikal stemme mot Arbeiderpartiets høyresving fra åttitallet og utover. Det arbeidet ville ikke være mulig i et samarbeidsprosjekt, og derfor foreslo jeg straks et eget medlemsblad.

Du ga deg etter 18 år, hvorfor?

Det var flere grunner til det. Men når tiden først var der hadde jeg merket en stund at jeg tok meg i å gjenta meg selv. Jeg innså at jeg ikke hadde noe mere nytt å tilføre prosjektet, så ble det slik.

Bladet lever videre, hva syns du om det?

Utrolig hyggelig. Kan jeg få benytte anledningen til å takke for all oppmuntring og ros på veien, både muntlig og skriftlig? Tusen takk!

Vi startet med fire farger i bladet, kommentar på det?

Farger var ennå dyrt i 1990. Forbildet var Osloforeningens blad med de samme fargene. Dessuten ville medlemsblad på fagforeningsnivå i de to største fagforeningene i forbundet, med noenlunde samme utseende også innbære en viss ryddighet, og kanskje inspirere andre fagforeninger.

Jeg holdt fast på bare å bruke bare disse fargene i min tid som redaksjonsleder, selv etter at vi hadde hatt råd til å bruke fullfargeutgaver. Grunnen til det var gjenkjenning, og det at jo mer glorete postkasseinnholdet ellers ble, dess mer oppmerksomhet ville et svart-hvitt blad gi.

Unntakene var en grønn stripe i tillegg på utgavene foran valgene av den rødgrønne regjeringen i 2005, og videreført i 2009. Nøktern layout til vanlig gir muligheter til større bokstaver når det trengs.

Av Arne Nesheim

Utklipp fra Montørforum nr 1

Velkommen til informasjon og debatt

ERIK GRYTDAL

Mediautvalgets formål er å være avd. 113's forlengede arm i mediasaker generelt, bl.a. sørge for at de vedtak og uttalelser som avdelingen gjør tilflyter medlemmene og offentligheten i den grad dette har interesse. Mediautvalget mener at utgivelsen av et eget medlemsblad, slik

Her er beviset på at Åge var i mekling.

Hva skal til for at bladet blir 50 år?

Alle driver jo med informasjonsformidling i dag, og det vil sjølsagt foreningen vår også gjøre de neste 25 årene. Skal Montørforum være en del av dette må innholdet først og fremst være relevant for dem som bevilger penger til det. Hva som er relevant kan være en krevende balansegang. Perspektivet er gjerne klubbledelsen i fagforeningens klubber. Slik må det nok også være, men det er stor forskjell på hva folk på dette nivået har av bakgrunnsinformasjon, i motsetning til det vanlige medlem.

Et medlemsblad har sin styrke som en helhet og et fysisk format, samtidig som det er et medium som aktivt oppsøker mottakerne.

Det er også viktig å tenke på at Montørforum for de aller fleste medlemmer er den eneste kontakten man har med fagforeningen som organisasjonsledd overhodet, reint bortsett fra trekket på lønnslippen. Montørforum oppfattes derfor for mange som fagforeningen i fysisk forstand. Derfor har et medlemsblad også potensial for å bli en sterk identitetsmarkør. Medieutvalget må derfor makte å bygge en sterk posisjon for Montørforums rolle som identitetsmarkør overfor representantskapet og medlemmene. Makter man det er mye gjort.

Andre ting du vil legge til?

Ja, en effekt vi la merke til etterhvert som ikke var planlagt, var at Montørforum også er blitt en viktig kilde til historisk dokumentasjon. Jeg vil også minne redaksjonen om at bladets nedslagsfelt i hovedsak er i nynorskland, mange av våre medlemmer er nynorskbrukere. De fleste fagbladene holder til i Oslo, også slik sett er Montørforum et nokså enestående fenomen. Sammen med det faktum at vi har klart å få en sogning som forbundsleder bør vi ta ansvar for at nynorsk får en naturlig romslig plass i bladet.

Morten Mjeldheim, Ove Toska, Erik Grytdal, samt Åge Blummenfelt som var i mekling i Oslo da bildet ble tatt, satt i Medieutvalget da Montørforum ble født. FOTO ARNE NESHEIM

Medieutvalget anno 2015. FOTO BJARNE TRONDSEN

Et innblikk i pensjonens forunderlige verden

Pensjonskonferansen var godt besøkt. FOTO ØYVIND GRINDHEIM

EL&IT Forbundet Distrikt Hordaland Sogn og Fjordane arrangerte pensjonskonferanse i Bergen den 9. oktober 2015. Om lag 40 EL&IT medlemmer, i hovedsak tillitsvalgte, hadde funnet veien til hotell Terminus der vi fikk en grundig gjennomgang av de ulike delene av pensjonsordningene. Arthur Sjursen og Ove Toska åpnet konferansen. Til å skolere oss hadde man hentet inn Stein Stugu som er pensjonsekspert fra De Facto.

Stein Stugu som begynte på Frydenlund Bryggeri i 1977 og var tillitsvalgt på flere plan, sa at han ikke var interessert i pensjon før ledelsen ville forandre på ordningene i Ringes og Orkla. Nå bruker han halvparten av tiden sin på pensjonsspørsmål.

Det er mulig å forstå hovedtrekkene ved pensjon, sa han -men ingen rådgivere klarer å svare på alle spørsmål rundt pensjon. Til det er det for komplisert. Tjenestepensjon er mye mer enn alderspensjon. Det er også uførepensjon, etterlattepensjon, og barnepensjon og det kommer gjerne sammen med forsikringsordninger i bedriften.

Pensjon etter pensjonsreformen er nå gjort om til en formue som du skal etter hvert begynne å spise av. Jo lengre du jobber, jo større blir formuen. AFP opptjeningen stopper dog ved uttak av AFP. Om du venter lenge med å ta ut pensjon blir den høy. Tar du den ut tidlig kan det bli under 50% av lønn. Stugu sa at han selv tar ut AFP og 20% av folketrygden. Men han har ikke bruk for pengene. Ordningen er idiotisk, sa Stugu.

Da pensjonsreformen ble innført mente man at det var stort behov for mye arbeidskraft og man ønsket at folk stod lengre i arbeid, men nå er jo arbeidsledigheten stor. Dette svinger opp og ned.

I Bærum kommune går de over 62 år ned til 80% arbeid og beholder full lønn. Avgangsalderen har dermed gått opp for de er fornøyde med det. Og kommunen sparer penger til AFP som de måtte ha betalt om de hadde tatt det ut.

Pensjonen kan variere svært mye. Stein født 1953 får henholdsvis 312, 433 eller 620 tusen alt etter om han går av ved 62 år, 67 år eller 72 år. Om han klarer å jobbe til 72 år får han mer i pensjon enn han hadde i lønn nå som er 600 000.

I industrien går de fleste arbeidere av før de er 67. Funksjonærer klarer ofte å stå lengre. Bruker vi disse pengene riktig?

Hensikten da man innførte alderspensjon var å sikre noe å leve for når en blir pensjonist, men nå får man det enten man trenger det eller ikke om man er frisk og i arbeid. De arbeidsuføre og arbeidsledige faller utenfor. Dette gjør noe med hvordan en tenker om pensjon. En blir tvunget til å tenke på hva som lønner seg for deg og det vil undergrave den solidariteten som er kjerna i fagbevegelsen.

Målet med den nye folketrygden er å spare penger, motivere folk til å stå lengre i arbeid. Men det er jo helsa som bestemmer dette for den enkelte og for bedriftene hvordan det ser ut på bunnlinja. Indeksering betyr at pensjon reguleres opp med lønnsvekst minus 0,75%. Levealdersjustering betyr at kostnadene for staten ikke skal øke ved økt levealder. Alleårsregel betyr at alle år i arbeid fra 13 til 75 år skal telle med i beregningen av pensjonen. Dette er en fordel for de som begynner tidlig i jobb og som står i jobb lenge. Dermed kan de komme bedre ut, men nesten alle damer vil tape på omleggingen. Dette er ikke besparende men omfordelende, og kvinner og arbeidsledige taper mest. 3-4% økt skatt kunne ha finansiert det som staten nå skal spare.

Prinsippet i privat sektor er at pensjonen fra folketrygden kan tas ut fra 62 år i 20 -100 %.

Man kan fortsette i arbeid helt uavhengig av hva du tar ut, men du må ha et nivå når du er 67 år som er høyere enn garantipensjon. Man må over 2G ved 67 år for å få lov til å ta ut tidlig Det skal ikke koste statskassa noe å ta ut pensjon før 67 år. Du kan endre uttak en gang i året, stanse det, eller ta ut 100 prosent når som helst. AFP i privat sektor kan og kombineres men du må ta ut alt eller ingenting og du må ta ut minst 20% folketrygd samtidig.

Stopper du uttaket av folketrygd stopper ikke AFP samtidig. Man kan da fortsatt ta ut AFP mens man står i arbeid. Tjenestepensjon som man har fra bedriften kan i prinsippet tas ut på samme måte som folketrygd, men

det taper man enda mer på. Det svarer seg altså å ta pengene først fra statskassa før man tar fra bedriften. Ekspertene sier at dette må du ta ansvar for sjøl.Bruk «Din side» på Nav for å regne ut hva som svarer seg for akkurat deg.

Pass på når du nærmer deg 55

De som er ansatt i offentlig sektor har fortsatt gammel AFP ordning og er dermed litt bedre sikra enn i privat sektor der det er strenge krav for uttak av AFP.

Ved 62 år må du ha arbeidet 7 av de siste 9 år i en bedrift med AFP ordning. Du må ikke ha hatt arbeidsfri inntekt over 1,5 G (for eksempel sluttpakke) et av de siste tre år før uttak. Du skal være i arbeid den dagen du fyller 62. I tillegg videreføres et gammelt krav, må ha vært i arbeid to av de siste tre år. (Kan mangle 26 uker, 52 ved sykdom) Kan ikke kombineres med uføretrygd. Alt eller ingenting. Det er svært viktig at alle på 57 år tenker gjennom om det er noe en kan gjøre for å hindre at man mister retten til AFP når men blir 62.

Stein Stugu orienterte om ulike sider ved pensjon.
FOTO ØYVIND GRINDHEIM

AKTUELT

Av Arne Nesheim

Nei til atomvåpen

På Landsstyremøtet i juni fikk vi en orientering om organisasjonen Nei til atomvåpen sitt arbeid. Resymé følger her.

Frode Ersfjord som er ny daglig leder for Nei til atomvåpen orienterte om deres arbeid. Alle utenom FRP har programfesta at man ikke vil ha atomvåpen. Vi er forplikta til å ruste ned via ikkespredningsavtalen, sier regjeringen. Så lenge Norge er med i NATO må vi forholde oss til det, sier de. Sjefen for NATO sier det er greit at vi sier nei til atomvåpen. Det er 70 år siden Hiroshima. Umiddelbart døde minst 90 000. Fem dager senere døde ytterligere omlag 80 000. Kort tid etter var 250 000 døde. Vi har vært nær atomkrig flere ganger i Europa siden 1945. Veien videre består i å drive opplysningsarbeid slik at en norsk regjering til slutt kan gå med på et forbud som til nå består av 108 land.

Det brukes lite penger på sikkerhet, så faren for at det kan komme på avveier er reell.

3500 atomvåpen er til en hver tid klar til å sprenge verden. Atomkraftverk er og en trussel, men Nei til atomvåpen har ikke noe klart svar på hva som skal erstatte det.

Det finnes internasjonale forbud mot kjemiske og biologiske våpen, klasebomber etc.

Bombene i dag har tusen ganger mer sprengkraft enn den som falt over Hiroshima. De bygger bomber som har mer sofistikert treffsikkerhet, som en bunker under bakken. Det har gått fra 80 000 atomstridshoder på 1980 tallet til 17 000 i dag, så man har jo rusta ned.

Og fagbevegelsen har vært en av de viktigste drivkreftene.

Medlemsbesøk til Oseberg feltsenter

Oseberg Feltsenter. Foto: Harald Pettersen - Statoil ASA

Undertegnede reiste sammen med Per Rune Henriksen som representerer Hordaland og Arbeiderpartiet på Stortinget og sitter der i Energi- og miljøkomiteen, og Dag Unnar Mongstad som er nestleder i Industri Energi i Statoil til Oseberg feltsenter. Osebergfeltet ligger 130 km nordvest for Bergen og produserer olje og gass. Feltet skal produsere 60 000 fat olje med en verdi på ca. 26 millioner kroner i døgnet, og mesteparten tilfaller det norske samfunn i form av skatt.

Som sikkert de fleste har fått med seg er situasjonen kritisk i olje- og verftsindustrien, og nedturen ser ut til å fortsette. Målet for turen var todelt. For det første ville Per Rune ha møter og snakke med oljearbeiderne, for å ta det med seg videre til Stortinget.

Mye skryt til HVO Statoil, Terje Werner Hansen, som hadde organisert alt ute på plattformen for oss. Alt var perfekt opplagt. Vi fikk også en grundig og innsiktsfull omvisning på plattformen av han. Der kunne vi med egne øyne se utfordringer når det gjelder manglende vedlikehold. Gratingen (dekket som du går og står på) var gjennomrustet på mange områder, og det var lappet på så ingen skulle trakke gjennom. Mange plasser var kabelbroene så rustne at det var kablene som holdt oppe broene.

Om kvelden hadde vi møte med oljearbeiderne i kinosalen, og oppmøte var godt. Vi ville ha et åpent møte med toveis kommunikasjon. Per Rune hadde en innledning der han blant annet kunne berolige medlemmene med at vi rir ikke inn i solnedgangen for oljenæringen enda. Det er enda ikke tatt opp halvparten av olje og gass på norsk sektor, og det vil være olje i mange tiår fremover. Han sa videre at vi skal bygges nye felt og nevnte blant annet Johan Sverdrup og Johan Castberg, men at det blir noen magre år før oppstarten på disse feltene. I denne tiden trenger vi mer vedlikehold for å beholde den arbeidskraften vi har i dag når bransjen tar seg opp igjen. Den borgerlige regjeringen mener det ikke er noen krise, og at markedet selv skal rydde opp. Nå har regjeringen dradd opp av skuffen forslag fra Reitenutvalget for å svekke 14-28 rotasjonene. De mener at de

Møte i kinosalen. FOTO TERJE WERNER HANSEN

Av Nils Gunnar Knutsen

rotasjonsordningene vi har i dag er for gode.

Det var en engasjert gjeng som satt i salen, og de hadde mye på hjerte. Blant annet vedlikehold som var nevnt her tidligere. Det var mange ledige lugarer på feltsenteret som kunne vært brukt til å innlosjere folk for å ta etterslepet på vedlikeholdet. Mange frykter det store smellet på grunn av det manglende vedlikeholdet. Overflatebehandlerne var på grunn av mye rust redd for å blåse hull på rørene og stilte følgende spørsmål? Hvem er det som inspiserer? Vi vet Ptil har sine runder, men tar de nok tak i det? Det var også en del irritasjon i salen for at Statoil tar opp lån for å betale ut aksjeutbytte, samtidig som de skal spare inn på HMS. Det ble også nevn at en kan bruke den ledige riggkapasiteten til å plugge brønner. Det pekes på at det kan være godt over 3000 brønner på sokkelen som ikke er plugget.

Dag Unnar Mongstad og Per Rune Henriksen. FOTO TERJE WERNER HANSEN

Dagen etter var vi rundt i kaffebarene for å snakke med folk. Der ble Per Rune utfordret på at det må gjøres forandringer i permitteringsregelverket. Blant annet må det utvides til 52 uker lengde, åpnes opp for rullerende permitteringer uten at bedriftene må ut med nye pliktdager, muligheter å ta kurs når en er permittert uten å miste dagpenger, og redusere bedriftens lønnspliktdager til 5 dager. Dette for å kunne gi bedriftene mulighet til å beholde kompetansen i dårlige tider. Per Rune avsluttet med følgende: - I et døgn fikk jeg møte oljearbeidere som var stolte av jobben de gjør for det norske samfunnet. I disse dager er uroen over situasjonen i næringen stor. Frykt for arbeidsplasser, men også innspill til hvordan vi som er politikere kan lette på situasjonen som ble formidlet. Jeg tar med meg begge deler i mitt politiske arbeid.

Dag Unnar Mongstad, Per Rune Henriksen og Terje Werner Hansen på helikopterdekket på Oseberg Feltsenter. FOTO NILS GUNNAR KNUTSEN

Nye koster – nesten tradisjonelt Landsstyremøte

Jan Olav Andersen som hadde vært EL&IT Forbundets leder i tre måneder åpnet landsmøteperiodens første Landsstyremøte på Thon Hotel Arena på Lillestrøm den 17. juni 2015.

Landsstyret var samlet på Lillestrøm.

Han berørte aktuelle saker som kompetanseforskriften, arbeidsmiljøloven, allmenngjøring, samt planer om salg av NTE. Hele organisasjonen må passe på, det viser situasjonen hos Helse Vest. -Forbundet er i gang med endringer på kommunikasjon og informasjon, sa han. Han nevnte også en nyvinning, kulturinnslag om kvelden i stedet for vin til maten. Han avsluttet med å si at det var alt for få jenter tilstede.

Venke Heimdal og Rolf Bersås ble valt som dirigenter. Sissel Gundersen og Bjørnar Dale som sekretærer. Møtet ble erklært for åpnet.

Regnskap 2014

Hovedkasserer Odd Helge Reppe la frem regnskapet. Det viste 18 millioner i overskudd mot 13 året før. Totale eiendeler er på vel 345 millioner. Revisor Øystein Brattgjerd kommenterte netto pensjonsforpliktelse som er endret med en million. Kontrollkomiteens leder Åge Andersen kritiserte at regnskapet er godkjent uten å ta forbehold om godkjenning av småregnskapene. Øivind Wallentinsen foreslo at AU må sjekke opp tiltak for å unngå tap på forsikringer. Odd Helge Reppe gikk så over til internregnskapet. Driftsresultat etter finans ble 2 372 000 herav rente på 992 000. Forsikringsordningene hadde et minus på 1,4 mill. -Ytre organisasjon har ikke gjort jobben sin med å følge opp ajourføring og strykning, sa Reppe. Noen har stått på utdanning siden 2005. Noen har vært lærlinger i 7-8 år nå. Alle som sitter med medlemsoppfølging skal få opplæring om de ber om det. Vi burde hatt 6 millioner i buffer, som kunne vært satt i fond. Bjørnar Dale støttet forslag fra Wallentinsen om å sjekke opp tiltak for å unngå tap. -Vi har en halv stilling i eget distrikt på medlemsoppfølging, sa han. Reppe ville at forslaget oversendes forbundsstyret. Forslaget fra Wallentinsen ble vedtatt. Regnskapene ble tatt til orientering sammen med at revisor og kontrollkomiteens beretning tas til etterretning.

Forslag om å justere kontingent for etter- og videreutdanning.

Odd Helge Reppe sa at det burde blitt tatt i landsmøtet.

Delegater fra vårt distrikt.

Av Arne Nesheim

Rolf Skår fortalte om hva LO i Sunnhordland gjør foran valget

Wallentinsen mente at vi nå kuttet i svingene. - Vi kan kun regulere kontingent i forhold til lønnsveksten, sa han. Reppe sa at i vedtektene står det at forsikringsordningene skal være selvfinansierende. Satsen har stått i ro i mange år. Forslaget fra Wallentinsen falt. Studentene skal dermed betale 1300 kroner pr år som dekker forsikringene. Etter lunsj var det 60 stemmeberettigede i salen.

Beretning for 2014

Beretningen ble fremlagt av Jan Olav Andersen som sa at den var innstilt fra forrige FS med ett unntak, kapittelet om forbundets økonomi på side 62 som er hentet fra regnskapsberetningen. Det var ikke noe spesielt å løfte fram, sa Andersen. Det ble åpnet for debatt. Arne Nesheim fikk ordet og påpekte noen små feil.

Randi Solberg kommenterte likestilling. Øivind Wallentinsen hadde en rekke kommentarer og foreslo at det settes inn et avsnitt om medlemsutvikling. Jan Olav Andersen hadde ordet til oppsummering. Årsmeldingen bør vedtas med intensjonen i de innsendte forslagene, sa han. Så ble gjort.

Remi rapporterte

Etter en kort pause orienterte Remi Unnvik om situasjonen i Helse Vest og Enemonasaken. Se egen artikkel på side 11.

Valg av utvalg

Vidar Hennum la frem saken. En rekke folk hadde ordet og det ble lagt frem flere forslag. Wallentinsen ville ha et IKT-utvalg. Helge Enger støttet forslaget. Dagfinn Svanø problematiserte ungdomsutvalgets mandat om reiser. Markus Hansen ville ha mer økonomi om FS og AU skal pålegge flere oppgaver. Åge Blummenfelt fikk plass i Utdanningsutvalget, og i Likestillingsutvalget kom Atle Rasmussen inn. Atle Sjursen fikk varaplass i HMS utvalget. Jan Olav Andersen sa at AU kommer med forslag til medlemmer i det nye IKT-utvalget og at det eksisterende IKT-utvalg blir erstattet med dette utvalget.

Tariffoppgjøret 2015

Bjørn Fornes foretok en gjennomgang av hva resultatet hadde blitt i årets oppgjør i de forskjellige overenskomstene. Blant

Arild Horsevik anbefalte trygg norsk mat.

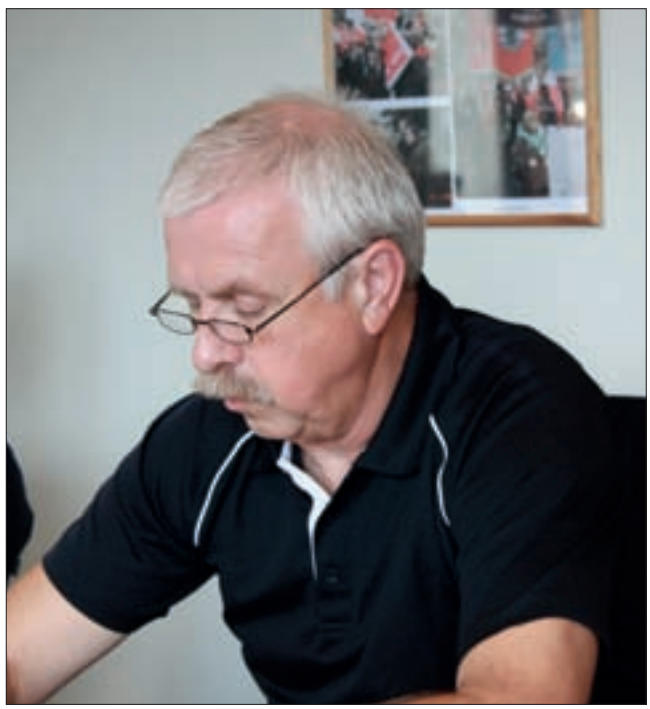

annet hadde man hos Relacom fått et tillegg på tusen kroner måneden for de som har med seg lærlinger. Leif Egil Thorsen mente i debatten at offshorelønna nå er 15 øre for lav, på grunn av de 36 ørene. Bjørn Fornes oppsummerte. LOK passerte i år 200 kroner i grunnlønn, på energi er grunnlønna 195 kroner, men snittlønna ligger på 245. Lønnsutvikling på elektro og energi har hatt en grei kurve.

Ut av EØS

Landsmøtet i mars bestemte at EØS-avtalen skulle sies opp og på den bakgrunn vedtok Landsstyret en uttalelse om det, helt uten debatt. Frode Ertsfjord som er ny daglig leder for «Nei til atomvåpen» orienterte klokka 16.15 om deres arbeid. Se egen artikkel på side 39. Jan Olav Andersen orienterte om kulturelt innslag for kvelden som omhandlet romanifolk. Møtet torsdag 18. juni startet klokken 09.00

Kommunevalg 2015

Kjersti Stenseng, partisekretær i Arbeiderpartiet holdt en halvtimes innledning om valget. Hun har vært partisekretær i to måneder og er blitt godt mottatt i fagbevegelsen, sa hun. Velgerne er nå skeptiske til den blå regjeringen. Skattekutt gir ikke arbeidsplasser. Arbeidsledigheten er nå på samme nivå som sist Erna satt i regjering. -Valget er et retningsvalg. AP politikk hadde gitt bedre kommuneøkonomi, sa hun. Roy Pedersen, LO-leder i Oslo innledet deretter. Han tok utgangspunkt i hvordan en vil jobbe i Oslo med valgkampen. Det skjer en dramatisk omfordeling i Oslo.

Vil gjenreise debatten om en universell velferdsstat

Kommune-Norge er viktig for velferd og arbeidstakerrettigheter. Vil ha slutt på 18 år borgerlig styre i Oslo. I år vinner vi sa Roy Pedersen. I debatten tok Bjørn Helmertsen opp situasjonen i NTE. Kjersti Stenseng kommenterte NTE før hun måtte gå. - Offentlig eierskap er viktig spesielt når det gjelder vasskraft, sa hun.

Kommunereform blir tema noen steder. Ønsker ikke tvinge gjennom kommunesammenslåinger.

Rolf Skår sa at man har fagligpolitisk samarbeid på Stord. - Arrangerer møter, men få møter opp. Remi Unnvik takket først for kulturprogrammet kvelden i forveien og sa at det er viktig å jobbe systematisk i forkant av valget. I fagforeningen har vi sjekket hvem som er på lister til valget. Dette er oppført i siste Montørforum, sa han.

Det kommer mange fagre råd om å styrke yrkesfaget, men når ungene begynner på ungdomsskolen skal de velge språk og arbeidslivsfag. Arbeidslivsfag førte til en blank side på skolens hjemmeside. De kan egentlig komme innom de 9 programfagene, om dette gjøres skikkelig. Rådgivningen er for dårlig, sa Unnvik. Gjert Moldestad mente vi burde lære de grønne om arbeidslivspolitikk. Jan Olav Andersen sa at lokalvalg er viktig for eksempel innen eierskap. Arild Horsevik ville sette søkelys på den trygge maten vi produserer i Norge. Og kommune-reforma med sammenslåing passer ikke der det er store avstander. Roy Pedersen oppsummerte debatten og sa at han hadde tro på valgseier.

TTIP og TISA

Helene Bank fra For velferdsstaten, innledet straks etter lunsj om TTIP og TISA. Hun hadde med en skralle, som hun viftet med. Finansakrobatene vil utvide markedet for å kunne tjene mer og vi fikk for eksempel Terrakommunene. Dagens vekst er i finanssektoren og det vokser stadig for man har offentliggjort gjelda. Kapitalen ønsker total frihet. De vil utvide hva som kan være marked derfor mer privatisering av offentlige tjenester. De vil binde fremtida til høyrepolitikk. Geir Åsen og Markus Hansen hadde ordet til debatt, før Helene Bank sa at vi må avvise handelsavtaler som ødelegger demokratiet. Vi må kaste lys på trollslik at det sprekker eller blir til stein.

Roy Pedersen med plan for å vinne flertall i Oslo.

Helene Bank fortalte om TTIP og TISA.
Hun hadde med skralle for å illustrere at høyredreiningen i TTIP er irreversible.

Arbeidsmiljøloven, endringer og veien videre.

Etter at det nyopprettede IKT utvalget var besatt med folk, orienterte Bjørn Fornes om den reviderte arbeidsmiljøloven. Loven åpner for mer søndagsarbeid og 12 mnd. midlertidig ansettelse. Det blir 72 års aldersgrense. Vi skal fortsatt søke forbund om arbeidstidsordninger for det står i tariffavtalen, selv om loven er endra.

Vaktordning vil utløse to dager avspasering mot tidligere tre. Loven må ikke følges slavisk, man kan jo bruke den gamle og tariffavtaler trumfer loven.

Regner med at det kommer mer diskusjon om dette på de tre landstariffkonferansene. (LTK). I debatten var det tre delegater fra Rogaland før Helge Enger la frem forslag om at LS ber LTK om å se på følgene for den enkelte overenskomst og vurdere krav til neste oppgjør. Lars Roar Mjøen viste til at Infotjenester mente de nye reglene er så innfløkte at det anbefalte at man følger de gamle. Rolf Skår sa at fagforeningene må markere 1. juli med små flyers at nå er det tredd i kraft og si at tariffavtalene går foran. Fornes oppsummerte og sa at vi må vinne stortingsvalget i 2017 og endre loven tilbake. Etter diskusjon om forretningsorden ble det gjort vedtak om at Landsstyret oppfordrer alle organisasjonsledd til å få kommuner til å følge de gamle reglene. Forslag om å diskutere det på LTK oversendes de tre komiteene. Jan Olav Andersen avsluttet møtet klokken kvart på fire. Vi har bestemt det vi skulle og reiser hjem igjen litt klokere og litt bedre skodd på flere områder, sa han. - Så bretter vi opp igjen armene og tar fatt på valgkampen etter ferien. Han avsluttet med å si at han var glad for at kulturinnslaget falt i god jord.

Av Åge Blummenfelt

Tariffoppgjøret 2016

- Hvordan foregår det?

Når du får Montørforum i hånden har tariffoppgjøret pågått over lengre tid. Allerede i mai i 2015 var det klubblederkonferanse i fagforeningen som pekte ut grupper som skulle komme med forslag til forbedringer i tariffavtalen vår. Gruppene tok for seg hver sin del av Landsoverenskomsten, og kom med en rekke forslag som ble behandlet av styret i fagforeningen. Samme prosessen har foregått over hele landet. Det kom inn 438 forslag til forbundet derav ca. 80 fra vår fagforening. Alle de innkomne forslagene ble behandlet på Landstariffkonferansen for Elektrofag som ble avholdt på Lillestrøm 19. til 22. oktober. Der møtte 99 tillitsvalgte fra hele landet. Elektroarbeiderenes Fagforening er den største i landet innenfor vår tariffavtale og vi møtte derfor med 20 delegater. Landstariffkonferansen vedtok å prioritere pensjon som viktigste krav. Deretter ble bedring av vilkårene for reisemontører som prioritet nummer 2 og økning i fastlønnen som prioritet nummer 3. EL&IT forbundet arrangerer 3 landstariffkonferanser. Det er Energi og IKT som kommer i tillegg til vår konferanse. Etter alle tre konferansene er ferdig, behandler forbundet kravene i landsstyremøte i desember. I februar blir forslagene fra alle forbundene behandlet i representantskapet i LO. LO bestemmer om det skal være samordnet oppgjør der det er LO som forhandler med hele sin styrke, eller om forbundene skal forhandle hver for seg. Avhengig av hva LO representantskap beslutter blir kravene oversendt til NHO eller til Norsk Teknologi som er EL&IT sin motpart. Dersom det er LO/NHO som forhandler skal resultatet være klart til 31. mars neste år. Dersom det er EL&IT/Norsk Teknologi som forhandler skal resultatet være klart til 30. april. Dersom partene ikke blir enige, blir det varslet streik. Før en eventuell streik skal oppgjøret innom riksmegler som veldig ofte klarer å få partene til å finne løsninger. Hvis riksmegler ikke klarer å få partene til å finne løsning blir det streik, men det er langt frem dit.

Siden Landsoverenskomsten for elektrofagene er den største overenskomsten i forbundet er det selveste forbundslederen Jan Olav Andersen som er forhandlingsleder.

Av Åge Blummenfelt

Rumenske telearbeidere fikk pengene sine

Fra ansettelseskontrakten:

Art. 18 Dersom arbeidstaker ilegges disiplinære sanksjoner og dersom arbeidstaker skulle stilles til økonomisk ansvar, vil dette meddeles skriftlig også til arbeidstakers familie, hvor enn denne måtte befinne seg.

Feiring med kake

I april 2014 ble det oppdaget at det var noen som jobbet på taket av en Remabutikk uten noen form for sikring. Arbeidstilsynet grep fatt i saken og det fremkom at dette var telearbeidere fra Romania som jobbet med å bygge ut 4G nettet til Netcom. Det var Netel som hadde hyret inn RCA fra Romania til å bygge ut telenettet til Netcom. Det viste seg at de rumenske telearbeiderne hadde en lønn på 7,50 per time. Dette førte til en rekke oppslag i media. Spesielt TV2 dekket saken godt. I kontrakten var det straffetiltak dersom du sluttet. Det var en bot på 5.000 Euro. Det er åpenbart at en som tjener 7,50 i timen ikke kan si seg opp så lenge han er på jobb i utlandet. Denne bestemmelsen sammen med andre var så grov at fagforeningen anmeldte bedriften for slavearbeid i henhold til FN sin Palermoprotokoll. Anmeldelsen ble mottatt på politikammeret, men vi er usikker på hva som egentlig ble gjort med den.

Vi tok kontakt med Netel som hadde de rumenske telearbeiderne i arbeid og ble lovet at Netel skulle betalt ut mellomlegget.

Det varte og det rakk, ingen penger kom. Fagforeningen fikk kontakt med noen av de rumenske arbeiderne og vi inviterte 3 av dem til Norge i februar. Vi gikk grundig igjennom det som hadde skjedd. Vi sørget også for at politiet fikk snakke med dem for å gjøre en grundigere etterforskning. Det viste seg at omfanget av arbeid var langt større enn det vi kjente til. Gjennom grundige undersøkelser fant vi at det var 52 rumenere som hadde vært i Norge og jobbet på forskjellige prosjekter for Netel. Dette første til ytterligere oppslag. I juni tok Netel kontakt og vi ble enige om å ha et møte for å gå igjennom saken. Til dette møtet hentet vi på nytt noen av de rumenske montørene til å være med. Netel tok her på seg å betale alt som manglet og i september ble flere millioner betalt ut via advokat i Bucuresti.

RCA ble meldt til politiet for menneskehandel.

Elektroarbeidernes Fagforening er godt fornøyd med avtalen som Netel gjorde med å betale ut det som de rumenske telearbeiderne ble lurt for.

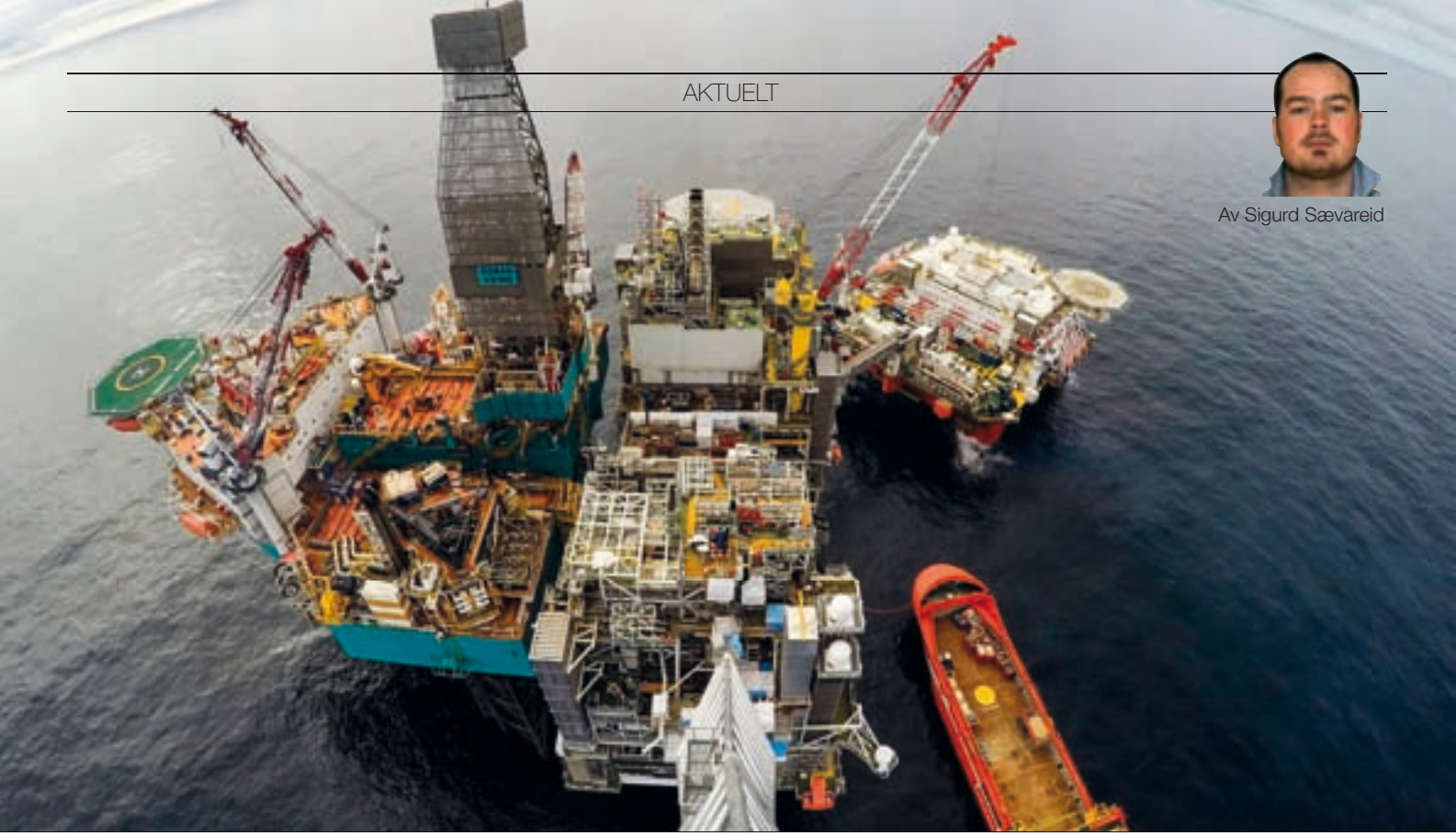

Av Sigurd Sævareid

I midten Edvard Grieg. Til venstre er den oppjekkbare boreriggen Rowan Viking, medan det nye flotellet Safe Boreas er til høgre. Supply-båten er Eidesvik Offshore sin Viking Queen. Foto: Lundin Norway AS.

Edvard Grieg

Ferdig på tid, til avtalt kvalitet og til avtalt pris

14. april 2015 – Det 22 000 tonn store dekket til den nye oljeplattformen for Edvard Grieg-feltet var klart for levering, i henhold til kontrakten som ble tildelt for tre år siden.

Prosjektet står dermed i en særklasse i forhold til å unngå fordyrende forsinkelser eller kvalitetsutfordringer. Lundin Norway er operatør for feltet og bestilte i 2012 dekket som en totalleveranse fra Kværner. Samtidig som plattformdekket leveres som avtalt, har prosjektet også hatt en meget høy andel av arbeid utført i Norge. Den norske verdiskapingen fra både Kværner og underleverandørene utgjør rundt 70 prosent av den samlede leveransen. Byggefasen startet 3. mai 2012 da Lundin Norway inngikk en intensjonsavtale verdt rundt 8 milliarder kroner med Kværner for totalleveranse av dekket til Edvard Grieg plattformen. I tillegg ble Kværner gitt oppdraget med å bistå Lundin Norway med å gjøre plattformen klar for produksjon når både understell og alle deler av dekket etter hvert er installert ute på feltet. Som en egen totalleveranse har Kværner også levert stålunderstellet til Edvard Grieg-plattformen. Den 14 500 tonn tunge konstruksjonen ble levert som avtalt våren 2014 fra konsernets spesialiserte anlegg for stålunderstell i Verdal.For byggingen av Edvard Grieg plattformen valgte Lundin hovedsakelig en modell som utnyttet den norske leverandørindustriens spisskompetanse for å levere kompliserte plattformer i henhold til timeplan, spesifikasjoner og avtaler, til tross for høy kompleksitet. Kværner har som hovedleverandør hatt norske selskaper som for eksempel Aker Solutions og Apply Leirvik AS med seg som sentrale underleverandører på henholdsvis prosjekteringstjenester og bygging av prosessmodul og boligkvarter. I tillegg har samarbeidspartnere i Norge og Europa for øvrig bidratt med fabrikkering av stålseksjoner og levering av utstyrspakker.

Prosjektet har gitt betydelig ringvirkninger i norsk leverandørindustri og i lokalsamfunnene rundt de involverte bedriftene. Mer enn 150 store og små norske bedrifter har vært involvert. På topp ga prosjektet beskjeftigelse for rundt 7 500 personer direkte og indirekte. Kværner Stord AS, som er kontraktspartner, omsetter for flere milliarder kroner hvert år. Rundt 85 prosent av bedriftens omsetning går i et normalår til norskregistrerte selskaper.– Det har vært et krevende løp, men vi har holdt milepælene hele veien og er stolt over å ha ferdigstilt Edvard Grieg på nøyaktig det tidspunktet vi avtalte med Lundin Norway AS for tre år siden. Dekket leveres ikke bare på tid, men også med avtalt kvalitet og sjeldent lite utestående arbeid.

Dette er nok en demonstrasjon av Kværners og norsk leverandørindustris evne til å gjennomføre store, kompliserte prosjekter uten fordyrende kvalitetsfeil og forsinkelser, sier Kværners konsernsjef Jan Arve Haugan.

Plattformdekket består av en hovedmodul, en kombinert bolig- og utstyrsmodul, en prosessmodul og et flammetårn. Hovedmodul og den kombinerte bolig- og utstyrsmodulen var begge ferdigstilt på Stord, mens Prosessmodulen er ferdigstilt hos Aker Solutions i Egersund. Modulene for dekket er tauet til felt og plassert på stålunderstellet i tre separate løft. Kværner bistår nå Lundin i oppkobling og ferdigstillelse, som har pågått gjennom sommeren og utover høsten. Produksjonen forventes å nå en topp på rundt 100 000 fat per dag. Oljen vil bli prosessert og transportert i en ny rørledning til Granefeltet og videre via Granes rørsystem til Sture-terminalen.

Fakta:
Lundin Norway AS er operatør og eier 50 prosent av lisensen. Partnerskapet for øvrig består av Wintershall Norge med 15 prosent, OMV Norge med 20 prosent og Statoil med 15 prosent.

Notiser

Websiden på flere plattformer.

Fagforeningens weside som har det enkle navnet efbergen.no er så langt ikke fullt ut tilpasset visning på mobiltelefon. Dette ønsker Mediautvalget å gjøre noe med. Så sant budsjettet går igjennom på årsmøtet den 8. april kommer vi til å bestille en løsning som gjør at siden både kan vises på pc og på mobil.

Akkordkurs i januar

Elektroarbeidernes Fagforening deltar aktivt i den landsomfattende kampanjen for å få flere til å ta ut sin rettmessige lønn ved å jobbe akkord. Som et ledd i dette blir det arrangert akkordkurs den 12. og 13. januar 2016.

Etterutdanningskurs

Fagforeningen har planer om å gjennomføre et etterutdanningskurs for elektrikere i Førde. Før tidspunkt endelig bestemmes må det være minst 12 påmeldte

LOs Olje og Gasskonferanse 2015

Olje og Gassutvalet i LO arrangerte sin årlege konferanse 28.-29. oktober i Bergen. Hovudtema på konferansen var «Petroleumsnæring i endring. Til kva, når og kvifor» Temaet er på grunn av dagens situasjon i næringa der fleire tusentals tilsette har mista jobben. Det er framleis store olje- og gassressursar, og det er difor naudsynt med langsiktig tenking.

I 2016 er det 50 år sidan «Ocean Traveller» boret det første prøvehullet i Nordsjøen. I etterkant av det har Noreg henta opp med minst klimautslepp samanlikna med andre som driv olje- og gassutvinning. Noreg er også verdens beste i leiting, auka oljeutvinning og å ta i bruk ny teknologi. Då må me ikkje missa kompetansen på grunn av kortsiktig økonomisk tenking.

NHO var på konferansen svært tydelege på at det må kuttast i kostnadane for utvinning av olje og gass. Bellona har fått mange varslingssaker på bakgrunn av manglande vedlikehald på installasjonar. Vedlikehaldsbehovet på sokkelen ikkje har forsvunne som ein konsekvens av låg oljepris, sa fleire.

Også miljøet var eit tema på konferansen. Fredrik Hauge frå Bellona peika på at ved å erstatta gass med Co2 for å trykksetja brønnar ville ein få gode miljømessige resultat. Carbonfangst og lagring vil bli ein stor industri på denne måten.

Atle Tranøy frå Fellesforbundet peika på 4 viktige moment: Bevaring/utvikling av kompetanse, Aktivitet, Tiltak for å læra av feil – krav til politikarane og Kostnadsreduksjon/betre effektivitet. Betre permitteringsregelverk må på plass. Det må regjeringa skjøna. Jon Brandsar frå Statkraft informerte om aktiviteten i forretningsområdet deira innanfor vindkraft. Vindkraft vil aldri kunna erstatta olje og gass, men vil kunna vera eit supplement.

Tina Bru frå Høgre vitja konferansen for tredje gong i år. Første gongen vart ho konfrontert med endringane i permitteringsreglane som hennar regjering hadde gjort. Den gongen viste ho liten forståing for at endringane ville føra til

Robert Eriksson og Gerd Kristiansen var mellom innleiarane.

Av Kjell Sverre Aasheim

Øyvind Landsvik og Atle Rasmussen deltok på konferansen og deltok aktivt i debatten

oppseiingar i staden for permittering. Dette sjølv om blant anna Kyllingstad frå IKM i lag med fagbevegelsen åtvara mot konsekvensane. På dette årets konferanse kunne ho fortelja at ho hadde vener som både var permittert og oppsagde. Likevel meinar ho det ikkje er ei løysing å utvida permitteringsperioden «i det uendelege». Ho vil oppgradera sjøfartøy, vedlikehald Sjøforsvaret, Geologisk kartlegging i nord, grøn skipsfart, nytt fartøy til Sjøforsvaret som ein tiltakspakke for næringa, men peikar på at dette ikkje vil vera nok.

Terje Lien Aasland, første nestleiar i Energi og miljøkomitèen på Stortinget viste til at ein arbeidsplass innan petroleumsnæringen fører til en verdiskaping på 15 million kroner. Næringen er derfor svært viktig, også for framtida. Han peika på at det då er problematisk at statsministeren i over eit år har sagt at me treng omstilling, utan at ho på noko tidspunkt har definert kva denne omstillinga er.

Harald Solberg, viseadministrerande direktør Norges Rederiforbund: Brønnplugging kan brukast for å få auka aktivitet. Det er om lag 250 brønnar som er klare for plugging. I tillegg til auka vedlikehald vil dette vera bra for å holda på kompetansen. Permitteringsregelverket må endrast for å kunna halda på kompetansen til situasjonen i næringen betrar seg.

Dag 2 starta med Olje og Energiminister Tord Lien. Johan Sverdrup er Norges største industriprosjekt. Samla inntekter er anslått til 1350 mrd. over 50 år.

Arne Sigve Nylund, Statoil, konserndirektør Utvikling og Produksjon Norge, var ikkje enig med dei som seier at vedlikehold vert sett på vent eller utsett. Det var påstander som kom frå salen om at vedlikeholdet på installasjonene var for dårlig.

Arbeids og Sosialminister Robert Eriksson hadde innledning i lag med Gerd Kristiansen i forhold til om den reviderte Arbeidsmiljøloven. «Vil den virke etter hensikten.» Salen var veldig tydelig på at gjeldende regelverk for permitteringer i sammenheng med åpningen som er gitt til midlertidige ansettelser er veldig negative. Det er veldig viktig å få utvida til 52 veker permittering. Det er også veldig beklagelig at den kollektive søksmålsretten er fjernet, noe som ville bidratt til å hindre sosial dumping.

B Returadresse:
Kalfarvei 71
5022 Bergen

posten DISTRIBUERT AV POSTEN NORGE
NOREG P.P. PORTO BETALT

STYRET:

Leiar
Ove Toska

Nestleiar
Rolf Skår
Apply, Stord

Sekretær
Arne Nesheim
Caverion, Bg

Kasserar
Remi Unnvik
Håkon Olsen,
Askøy

Styremedlem
Heidi Lie,
Bravida,
Bergen

Styremedlem
Karsten Bøe
Aibel, Bg

Styremedlem
Øyvind Grindheim
Bilfinger, Svelgen

Styremedlem
Fredrik Grytdal
Leiar i
ungdomsutv.

Styremedlem
Sigurd Sævareid
Kværner, Stord

1. Varamedlem
Tina Kleppe
Ottesen
Sønnico, Bergen

2. Varamedlem
Karsten Eriksen
Electro Automation
Austevoll

3. Varamedlem
Roger Nese
M. Thunestvedt,
Bergen

4. Varamedlem
Bjarne Trondsen
Bravida, Førde

5. Varamedlem
Øyvind Landsvik
Caverion, Bergen

ADMINISTRASJONEN BERGEN

Kalfarvei 71, 5022 Bergen
Telefon
55 55 36 60
Telefax
55 32 35 18

Organisasjons-
sekretær
Atle Rasmussen

Organisasjons-
sekretær
Åge
Blummenfelt

Kontorse-
kretær
Vigdis Røyrvik

Kontor-
sekretær
Le Hang
Nguyen

Vikarierende
kontorsekretær
Katarzyna
Roginska

ADMINISTRASJONEN STORD

Hamnegata 18
Postboks 495, 5403 STORD
Telefon
55 55 36 60

Kontorsekretær
Elin Risnes

Organisa-
sjonssekretær
Kjell Sverre
Aasheim

UNGDOMSUTVAL

Leiar	Fredrik Grytdal	Bravida, Bergen
Sekretær	Rolf Skår	Apply, Stord
Medlem	Daniel Alexandersson	Bravida, Bergen
“	Halid Tugay Cakiroglu	Kværner, Stord
“	Jaakko Lintunen	Caverion, Bergen
“	Yasmin Fredheim	M. Thunestvedt, Bergen
“	Preben Voltersvik	Caverion, Bergen

STUDIEUTVAL

Leiar	Kjell Sverre Aasheim	Organisasjonssekretær
Medlem	Åge Blummenfelt	Organisasjonssekretær
“	Øyvind Landsvik	Caverion, Bergen
“	Heidi Lie	Bravida, Bergen
“	Christoffer Rafdal	Kværner, Stord
“	Rune Myntevik	Helland Elektro, Ostereidet
“	Yasmin Fredheim	M. Thunestvedt, Bergen

FAGUTDANNINGSUTVAL

Leiar	Remi Unnvik	Håkon Olsen, Askøy
Medlem	Rolf Skår	Apply, Stord
“	Christoffer Rafdal	Kværner, Stord
“	Jon Kristian Viken	Caverion, Bergen
“	Yasmin Fredheim	M. Thunestvedt, Bergen
”	Tina Kleppe Ottesen	Sønnico, Bergen

SKIPS- OG OLJEUTVAL

Leiar	Atle Rasmussen,	Organisasjonssekretær
Medlem	Karsten Bøe	Aibel, Bergen
“	Trond Karlsen	Aker, Bergen
“	Sigurd Sævareid	Kværner, Stord
“	Agnetha Andersen	Voith, Mongstad
“	Terje Høysæther	Maritim Elektro, Kvam
“	Lars Christian Solheim	Aibel, Bergen
“	Ove Andre Bogstein	Aker, Bergen
“	Erik K. Breistein	OneCo, Bergen
“	Nils Gunnar Knutsen	Aibel, Bergen
“	Inge Øpstad	Kværner, Stord

MEDIAUTVAL

Leiar	Åge Blummenfelt	Organisasjonssekretær
Medlem	Arne Nesheim	Caverion, Bergen
“	Nils Gunnar Knutsen	Aibel, Bergen
“	Øyvind Grindheim	Bilfinger, Svelgen
“	Carlos Lopez Fyllingsnes	Apply, Bergen
“	Sigurd Sævareid	Kværner, Stord

TARIFFUTVALET

Leiar	Ove Toska	Styret
Medlem	Øyvind Landsvik	Caverion, Bergen
”	Øyvind Grindheim	Bilfinger, Svelgen
”	Gunnar Røssland	Bravida, Bergen
”	Arild Grimstad	M. Thunestvedt, Bergen
”	Stig Morten Villanger	Bravida, Bergen

MONTØRJENTENE

Leiar	Heidi Lie	Bravida, Bergen
Medlem	Renate Langedal	Vestgar Elektro, Øygarden
“	Tina Kleppe Ottesen	Sønnico, Bergen

REVISOR- OG KONTROLLKOMITE,

Repr.	Gunnar Røssland	Bravida, Bergen
Vararep.	Kjell-Ove Ege	Bravida, Bergen
Rep.	Inge Øpstad	Kværner, Stord
Vararep.	Bjørn Fidjeland	Aker, Bergen

For andre verv: Se www.efbergen.no

ELEKTROARBEIDERNES FAGFORENING HAR TIL OPPGAVE Å ORGANISERE ANSATTE I ELEKTROBRANSJEN I PRIVAT SEKTOR I BERGEN, HORDALAND OG SOGN OG FJORDANE. ELEKTROARBEIDERENES FAGFORENING HAR OVER 3000 MEDLEMMER OG ER TILSLUTTET LO - FORBUNDET EL&IT-FORBUNDET.

EL&IT FORBUNDET

ISSN 0804-3973